

Οικονομική του Δημόσιου Τομέα

Stiglitz, Rosengard

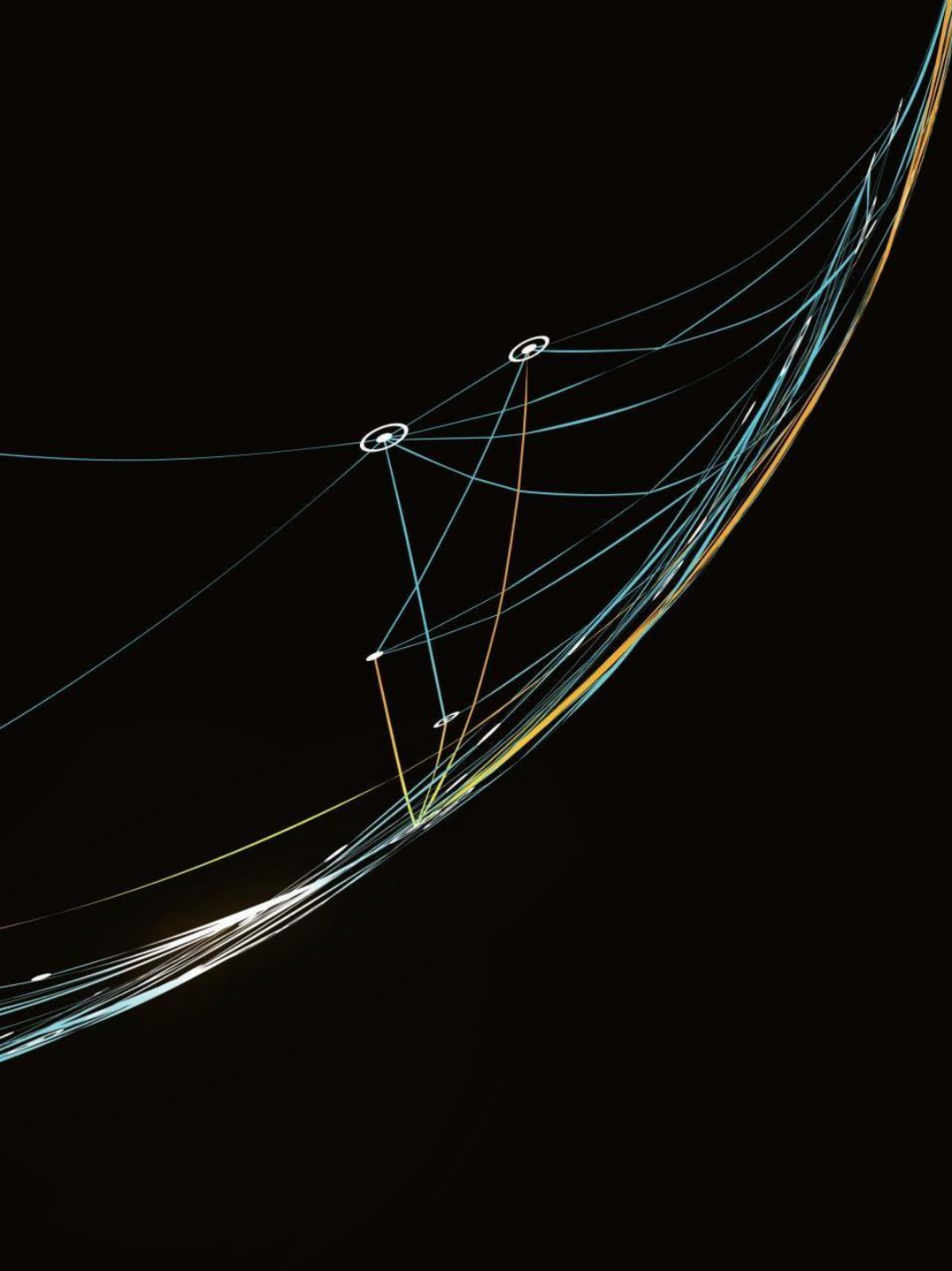
Εκδόσεις Κριτική, 2^η Έκδοση

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ
ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΕΤΡΩΝΤΑΣ ΤΟ
ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Κεφάλαιο

1

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Χαρακτηριστικά της μεικτής οικονομίας

- Ενώ πολλές οικονομικές δραστηριότητες τις αναλαμβάνουν ιδιωτικές επιχειρήσεις, άλλες πραγματοποιούνται από το κράτος.
- Επιπροσθέτως, το κράτος επηρεάζει τη συμπεριφορά του ιδιωτικού τομέα μέσω πλήθους ρυθμίσεων, φόρων και επιδοτήσεων
- Από τη δεκαετία του 1980 έχει επικρατήσει στην Ευρώπη μια τάση ιδιωτικοποίησης - μετατροπής δημόσιων επιχειρήσεων σε ιδιωτικές, παρότι ο οικονομικός ρόλος του κράτους παραμένει σημαντικός
- Σημαντικό κίνητρο για την κρατική δράση: οι αποτυχίες της αγοράς

Διαφορετικές αντιλήψεις για τον ρόλο του κράτους

- **Μερκαντιλιστές:** το κράτος θα πρέπει να στηρίζει ενεργά το εμπόριο και τη βιομηχανία.
- **Φιλελεύθεροι - δόγμα *laissez faire*:** το κράτος δεν πρέπει να ρυθμίζει ή να ελέγχει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός υπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα της κοινωνίας
- **Μαρξιστές:** αναγνωρίζεται η ανάγκη για έναν μεγαλύτερο ρόλο του κράτους στον έλεγχο των μέσων παραγωγής

Ισορροπία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα

- Εξακολουθούν να υπάρχουν διαφωνίες σε σχέση με το *πόσο ενεργό θα πρέπει να είναι το κράτος*.
- Η κυρίαρχη άποψη σήμερα είναι ότι η περιορισμένη κρατική παρέμβαση μπορεί να μετριάσει τα χειρότερα προβλήματα.
- Οι αγορές συχνά αποτυγχάνουν, αλλά και το κράτος πολλές φορές αποτυγχάνει να διορθώσει αυτές τις αποτυχίες.
- Το κράτος θα πρέπει να έχει ενεργό ρόλο στη διατήρηση της πλήρους απασχόλησης και στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, αλλά και ο ιδιωτικός και επιχειρηματικός τομέας θα πρέπει να έχει βασικό ρόλο στην οικονομία
- Η άποψη εξαρτάται από το πόσο σοβαρές θεωρεί κάποιος τις αποτυχίες της αγοράς, αλλά και πόσο αποτελεσματικό θεωρεί το κράτος στην αντιμετώπισή τους.
- Η διαφαινόμενη συναίνεση - αντανακλάται σε δύο *συμπίπτουσες στρατηγικές*, την **απορρύθμιση και την ιδιωτικοποίηση**.
  - Η πρώτη αφορά τον περιορισμό του ρυθμιστικού ρόλου του κράτους
  - Η δεύτερη αφορά την εκχώρηση στον ιδιωτικό τομέα σημαντικού τμήματος των δραστηριοτήτων του κράτους.

Μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-2009 πολλές κυβερνήσεις έλαβαν πιο ενεργό ρόλο στην οικονομία.

Σκοπός της Δημόσιας Οικονομικής

- Μελετά τον τρόπο που γίνονται οι συλλογικές επιλογές σε δημοκρατικές κοινωνίες.

Το βασικό οικονομικό πρόβλημα:

- Τι, πώς και για ποιόν θα παραχθεί;
- Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις αυτές;

Ανάλυση του δημοσίου τομέα:

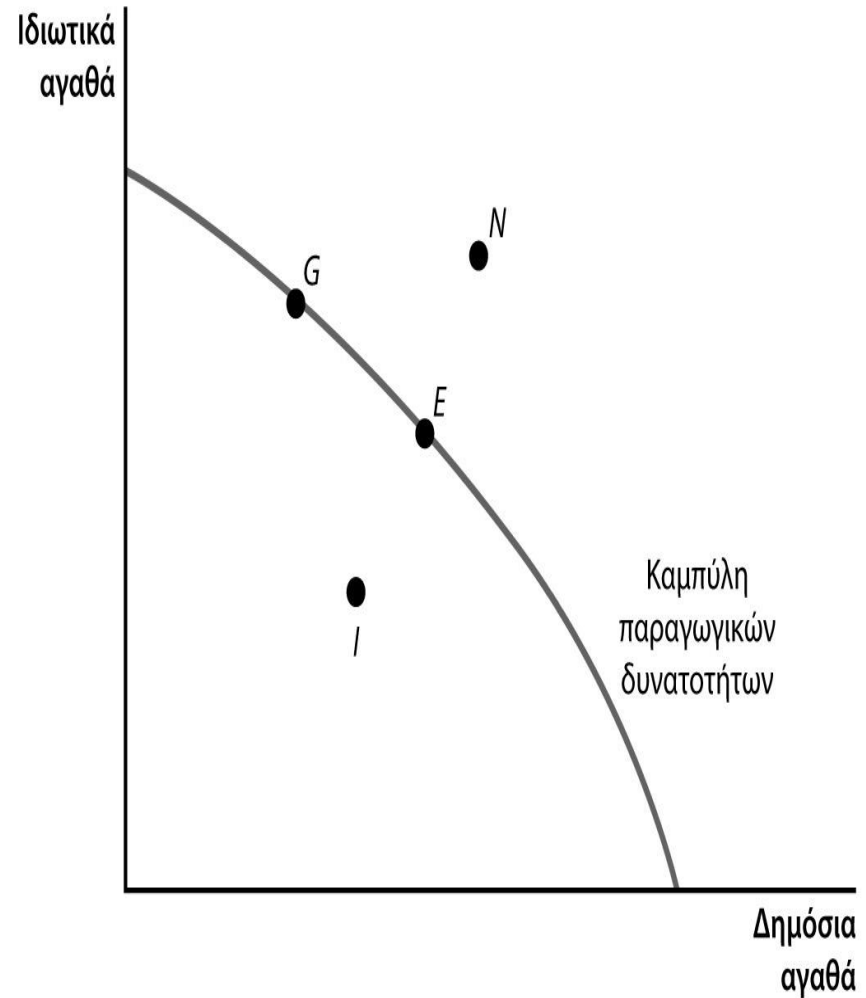
- Γνώση των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει ο δημόσιος τομέας και του τρόπου με τον οποίο αυτές είναι οργανωμένες
- Κατανόηση και πρόβλεψη των αποτελεσμάτων αυτών των δραστηριοτήτων
- Αξιολόγηση εναλλακτικών επιλογών και πολιτικών
- Ερμηνεία της πολιτικής διαδικασίας

ΣΧΗΜΑ 1.1

ΚΑΜΠΥΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Απεικονίζει το μέγιστο επίπεδο ιδιωτικών αγαθών που μπορεί να απολαμβάνει η κοινωνία για κάθε επίπεδο δημόσιων αγαθών. Αν η κοινωνία επιθυμεί να απολαύσει περισσότερα δημόσια αγαθά, θα πρέπει να παραιτηθεί από κάποια ιδιωτικά αγαθά.

Οι τρεις οικονομικοί κλάδοι του Musgrave

Ο δημόσιος τομέας αποτελείται από 3 κλάδους:

- Σταθεροποίηση της οικονομίας που αφορά τη διασφάλιση πλήρους απασχόλησης με σταθερές τιμές (μακροοικονομική)
- Κατανομή των πόρων σύμφωνα με τις επιθυμίες της κοινωνίας, είτε άμεσα μέσω αγορών αγαθών και υπηρεσιών, είτε έμμεσα μέσω φόρων και επιδοτήσεων, ενθαρρύνοντας και αποθαρρύνοντας δραστηριότητες
- Διανομή/αναδιανομή εισοδήματος που αφορά τη δικαιοσύνη και σχέση αμοιβαίας αντιστάθμισης μεταξύ δικαιοσύνης και αποτελεσματικότητας.

Σήμερα γνωρίζουμε ότι οι οικονομικές δραστηριότητες στους τρεις κλάδους είναι αλληλένδετες.

Άλλες βασικές έννοιες

- Για να αναλύσουν τα αποτελέσματα των δημόσιων πολιτικών οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν **υποδείγματα** (μοντέλα) τα οποία αποτυπώνουν τα βασικά στοιχεία της οικονομίας, αλλά είναι λιγότερο πολύπλοκα από την πραγματική οικονομία.
- **Θετική οικονομική** (positive economics). Όταν τα υποδείγματα περιγράφουν ή προβλέπουν τις μεταβολές στην οικονομία ή τις επιδράσεις διάφορων πολιτικών, απαντούν σε ερωτήματα όπως «τι είναι» ή «τι συμβαίνει»
- **Δεοντολογική οικονομική** (normative economics): Όταν προσπαθούν να αξιολογήσουν διάφορες εναλλακτικές πολιτικές και να ορίσουν «τι θα πρέπει να γίνει»

Κεφάλαιο

2

ΜΕΤΡΩΝΤΑΣ ΤΟ
ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ

Οι βασικές δραστηριότητες του Κράτους στην οικονομία

- Παρέχει το νομικό και θεσμικό πλαίσιο απαραίτητο για τη λειτουργία της οικονομίας της αγοράς.
- Παράγει αγαθά π.χ. άμυνα, εκπαίδευση, ταχυδρομικές υπηρεσίες
- Επηρεάζει τι θα παράγει ο ιδιωτικός τομέας μέσω επιδοτήσεων, φόρων, πιστώσεων και ρυθμίσεων.
- Αγοράζει αγαθά και υπηρεσίες από τον ιδιωτικό τομέα, τα οποία στη συνέχεια παρέχει στις επιχειρήσεις και στα νοικοκυριά.
- Αναδιανέμει το εισόδημα

Το Κράτος ως παραγωγός

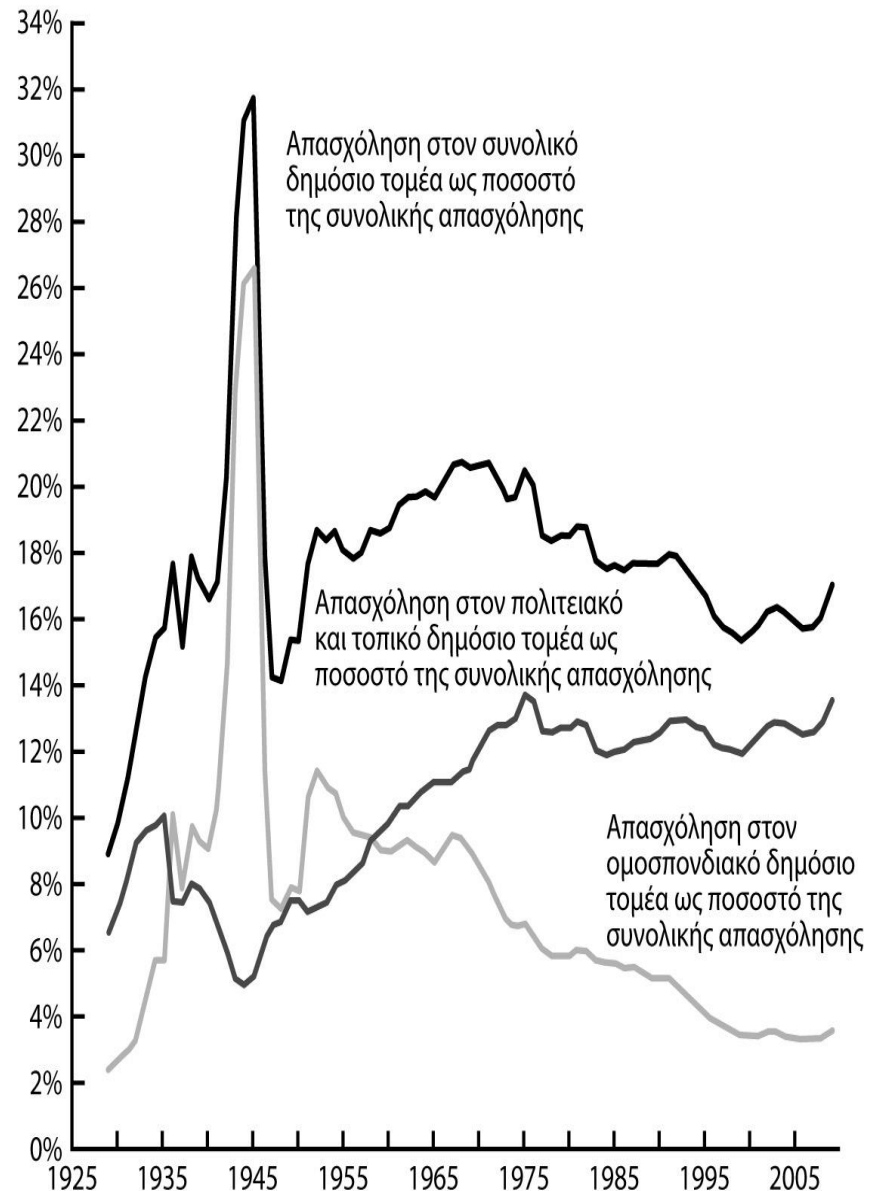
- Το κράτος μπορεί να αναλαμβάνει άμεσα κάποιες παραγωγικές δραστηριότητες.
- Συγκρίνοντας τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα σε διάφορες χώρες, βλέπουμε ότι ορισμένοι κλάδοι συχνά εμπίπτουν στον δημόσιο τομέα, ενώ για άλλους κλάδους σπάνια συμβαίνει κάτι τέτοιο.
- Αν και η διάκριση μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής παραγωγής έχει γίνει πιο θολή, ο καλύτερος τρόπος για τη μέτρηση του μεγέθους του κράτους ως παραγωγού είναι να εξετάσουμε την απασχόληση.
- Μπορούμε να μετρήσουμε την απασχόληση στο δημόσιο τομέα ως % της συνολικής απασχόλησης.

ΣΧΗΜΑ 2.1

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, 1929-2009

Η απασχόληση στον δημόσιο τομέα ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης δίνει μια εικόνα του ρόλου του κράτους ως παραγωγού. Εδώ η απασχόληση είναι ο αριθμός των εργαζομένων, μετρούμενος σε ισοδύναμους εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης.

ΠΗΓΗ: U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis, *National Economic Accounts*, Πίνακες 6.5A-6.5D.

Πώς επηρεάζει το Κράτος την ιδιωτική παραγωγή

- Μέσω φόρων και επιδοτήσεων
- Μέσω κρατικών πιστώσεων (δάνεια ή εγγυήσεις)
- Μέσω ρύθμισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας - νόμων για την προστασία εργαζομένων, καταναλωτών, περιβάλλοντος, έλεγχος και αποτροπή πρακτικών που αντιβαίνουν στον ανταγωνισμό και οδηγούν σε διακρίσεις σε βάρος συγκεκριμένων ομάδων

Πώς το κράτος αναλαμβάνει την αναδιανομή εισοδήματος

- Το κράτος αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην αναδιανομή του εισοδήματος, δηλαδή ανακατανέμει εισοδήματα από ορισμένες ομάδες, υπέρ άλλων.
- Υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες προγραμμάτων αναδιανομής (μεταβιβαστικές πληρωμές):
  - Προγράμματα κρατικής αρωγής, που δίνουν παροχές σε άτομα χαμηλού εισοδήματος
  - Κοινωνική ασφάλιση, που δίνει παροχές στους συνταξιούχους, στους αναπήρους, στους ανέργους και τους ασθενείς.

Η κατανομή των κρατικών δαπανών (2009)

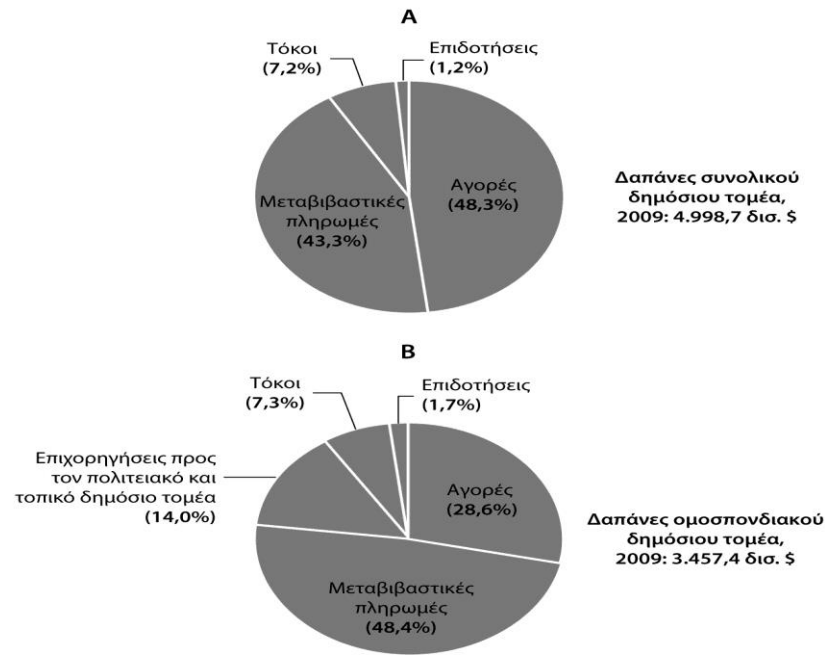
- Σε ότι αφορά το συνολικό δημόσιο τομέα, το μεγάλο ποσοστό λαμβάνουν οι δημόσιες δαπάνες για αγορές, και ακολουθούν οι μεταβιβαστικές πληρωμές.

ΣΧΗΜΑ 2.3

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑ ΤΥΠΟ, 2009

(Α) Σήμερα το ήμισυ σχεδόν των συνολικών κρατικών δαπανών σε ομοσπονδιακό, πολιτειακό και τοπικό επίπεδο αφορά μεταβιβαστικές πληρωμές, (Β) χωρίς να περιλαμβάνεται ένα επιπλέον 14% των ομοσπονδιακών δαπανών που κατευθύνεται σε επιχορηγήσεις προς τον πολιτειακό και τοπικό δημόσιο τομέα.

ΠΗΓΗ: *Economic Report of the President, 2011*, Πίνακες Β-82, Β-84 και Β-85.

Μετρώντας το μέγεθος του Δημόσιου τομέα

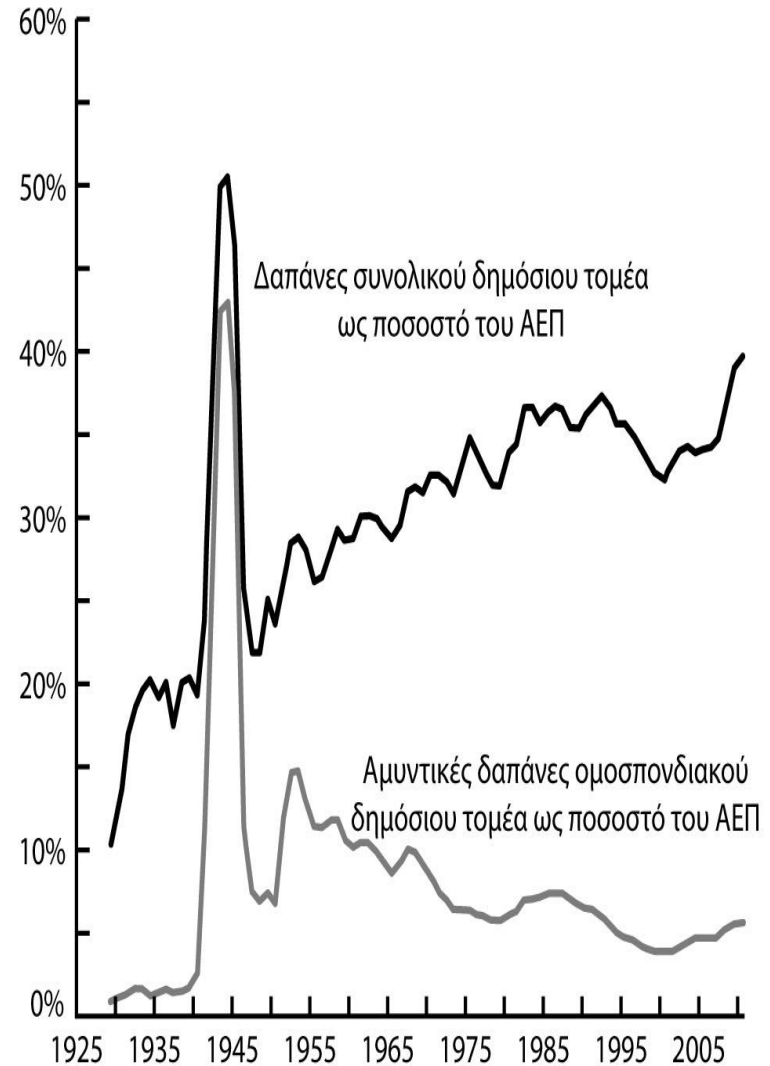
- Κλασικός τρόπος μέτρησης: δημόσιες δαπάνες ως % του ΑΕΠ
- Το ΑΕΠ είναι το σύνηθες μέτρο για το μέγεθος της συνολικής οικονομίας -μετρά την αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην οικονομία κατά τη διάρκεια ενός δεδομένου έτους
- Κατά τη διάρκεια των περασμένων 80 ετών, οι δημόσιες δαπάνες ως μερίδιο του ΑΕΠ τετραπλασιάστηκαν.
- Αυτές διακρίνονται ενδεικτικά (π.χ. σχήμα στη συνέχεια) σε:
  - Αμυντικές δαπάνες
  - Μεταβιβαστικές πληρωμές και τόκους
  - Αγορές προϊόντων και υπηρεσιών (άμυνα, εκπαίδευση)

ΣΧΗΜΑ 2.5

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΕΣ ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ, 1929-2010

Οι δαπάνες του συνολικού δημόσιου τομέα έχουν αυξηθεί σημαντικά, ως ποσοστό του ΑΕΠ, από το 1929.

ΠΗΓΗ: U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis, *National Income and Product Accounts*, Πίνακες 1.1.5, 3.1 και 3.9.5.

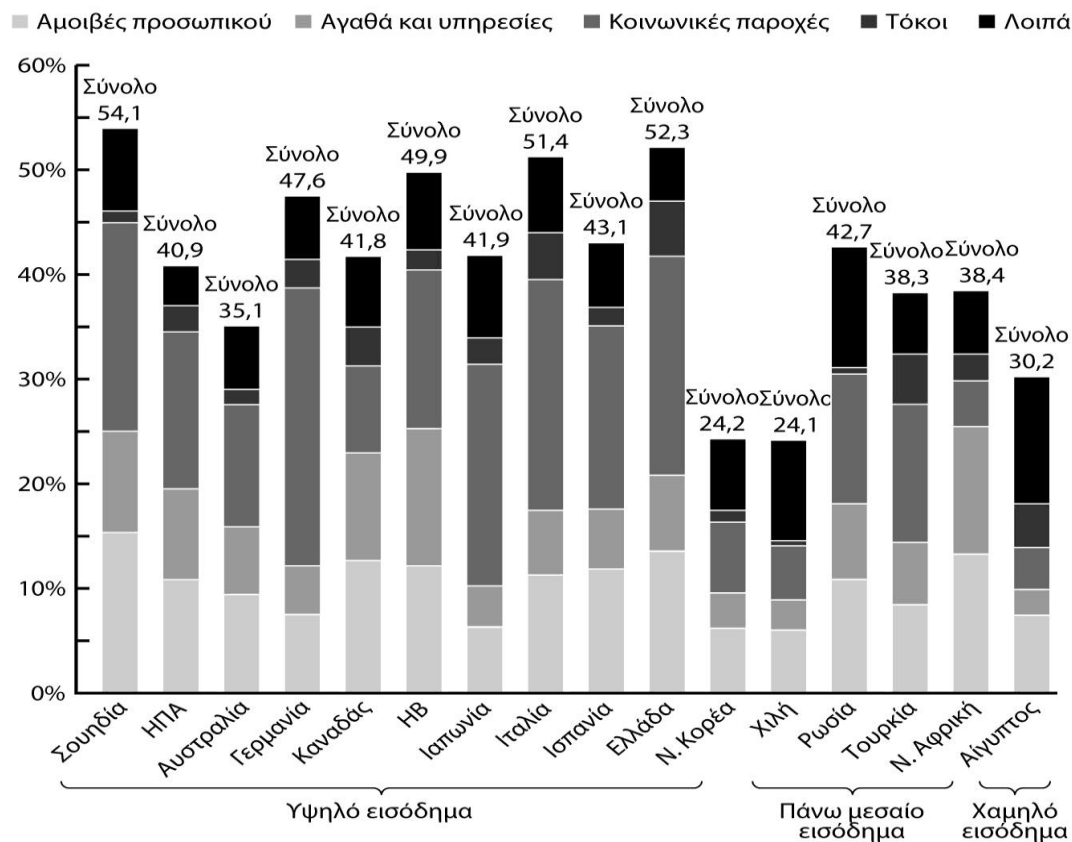
Σύγκριση του μεγέθους Δημοσίου Τομέα

ΣΧΗΜΑ 2.7

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ ΤΟ 2009

Παρά την αύξηση των δημοσίων δαπανών τους, οι ΗΠΑ έχουν έναν από τους μικρότερους δημόσιους τομείς σε σύγκριση με τις ένδεκα χώρες υψηλού εισοδήματος που παρουσιάζονται εδώ – μόνο οι δημόσιοι τομείς της Αυστραλίας και της Νότιας Κορέας είναι μικρότεροι.

ΠΗΓΕΣ: IMF, *Government Finance Statistics Yearbook 2010*, Πίνακες W3 και W5, καθώς και World Bank, *World Development Indicators*.

Κρατικά έσοδα

Φόροι

- Ενδεικτικά (πχ ΗΠΑ) διακρίνονται βασικές μορφές φορολόγησης:
  - φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων
  - φόρος επί των μισθών (για τη χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης και των παροχών της ιατρικής φροντίδας),
  - φόρος εταιρικού εισοδήματος
  - ειδικός φόρος κατανάλωσης (φόροι επί συγκεκριμένων εμπορευμάτων, όπως η βενζίνη, τα τσιγάρα και τα οινοπνευματώδη)
  - τελωνειακοί δασμοί (φόροι που επιβάλλονται επί επιλεγμένων εισαγόμενων αγαθών)

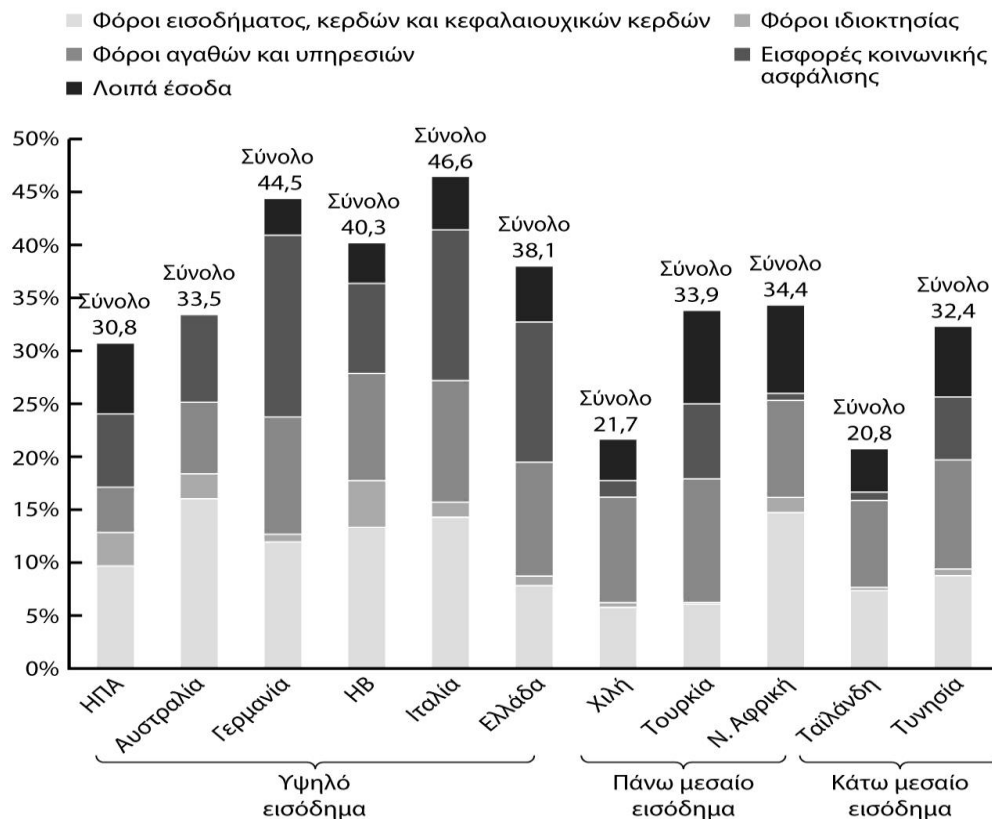
Σύγκριση της φορολογίας μεταξύ κρατών

ΣΧΗΜΑ 2.11

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ, 2009

Οι ΗΠΑ έχουν ένα σχετικά διαφοροποιημένο σύνολο πηγών εσόδων όταν αθροίζονται όλα τα επίπεδα του κράτους, όπως και το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία και η Τунησία.

ΠΗΓΗ: IMF, *Government Finance Statistics Yearbook 2010*, Πίνακες W3 και W4.

Η διαφορά μεταξύ εσόδων και δαπανών

- Η κύρια πηγή χρηματοδότησης των δημόσιων δαπανών είναι οι φόροι.
- Όμως πολλές κυβερνήσεις, διαπιστώνουν ότι τα φορολογικά έσοδα δεν επαρκούν για την κάλυψη των δαπανών τους.
- Έλλειμμα εμφανίζεται όταν οι δαπάνες είναι μεγαλύτερες από τα έσοδα. Πλεόνασμα είναι ακριβώς το αντίθετο.
- Το έλλειμμα χρηματοδοτείται μέσω δανεισμού.
- Η αθροιστική αξία του δανεισμού μιας επιχείρησης, ενός νοικοκυριού ή του κράτους είναι το χρέος του.

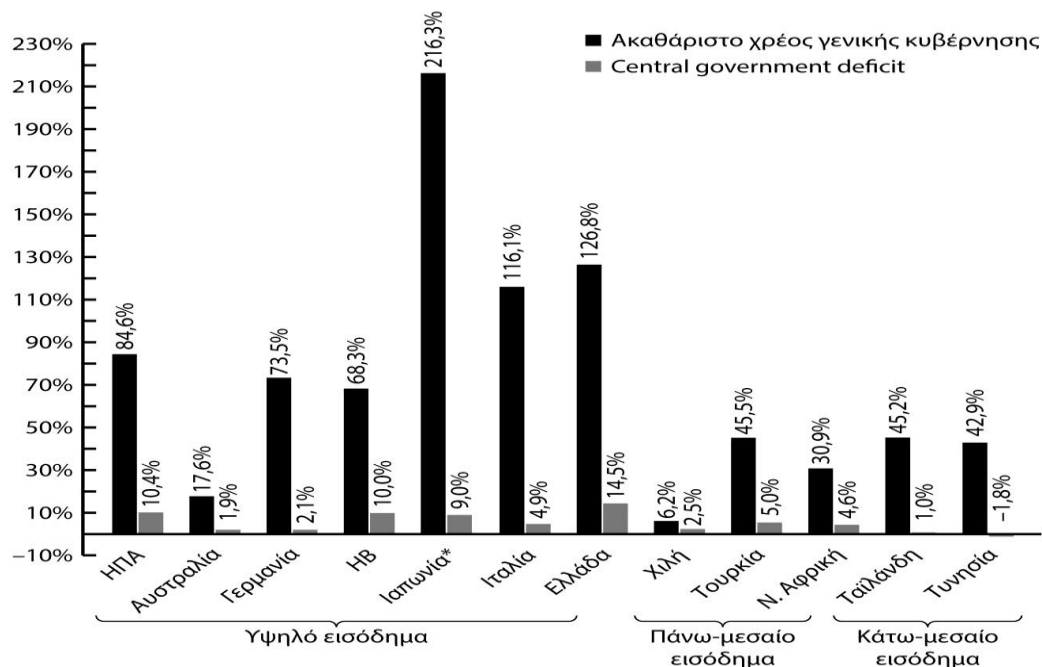
Ελλείμματα κεντρικών κυβερνήσεων και χρέος γενικής κυβέρνησης

ΣΧΗΜΑ 2.14

ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, 2009 (% ΤΟΥ ΑΕΠ)

Οι ΗΠΑ έχουν συγκρίσιμα ελλείμματα με αυτά του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιαπωνίας το 2009, και μόνο η Αυστραλία είχε ένα σημαντικά χαμηλότερο έλλειμμα την ίδια χρονιά. Τα συνεχή μεγάλα ετήσια ελλείμματα της Ιαπωνίας έχουν καταλήξει σε ένα χρέος υπερδιπλάσιο του ΑΕΠ της, ενώ η Χιλή ξεχωρίζει για τα πολύ χαμηλά ελλείμματά της και το πολύ χαμηλό χρέος της.

ΠΗΓΕΣ: IMF, *Government Finance Statistics Yearbook 2010*, Πίνακας W3. IMF, *World Economic Outlook Database*, Απρίλιος 2011. World Bank, *World Development Indicators*.

* Το έλλειμμα της Ιαπωνίας είναι για τη γενική κυβέρνηση.

The left side of the slide features a complex, abstract background composed of overlapping, semi-transparent purple and dark purple geometric shapes, primarily triangles and polygons, creating a layered, crystalline effect.

Κεφάλαιο

4

ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Αποτελεσματικότητα και αποτυχίες των αγορών

- Για να λειτουργήσουν οι αγορές, πρέπει να υπάρχουν σαφώς προσδιορισμένα δικαιώματα ιδιοκτησίας και σχετικά συμβόλαια
- Οι κρατικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην προστασία των πολιτών και της ιδιοκτησίας, την επιβολή των συμβολαίων και τον ορισμό των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας θεωρείται ότι παρέχουν τα θεμέλια πάνω στα οποία στηρίζονται όλες οι οικονομίες της αγοράς.
- Θεωρητικά οι αγορές υπό ιδανικές συνθήκες, διασφαλίζουν την **αποτελεσματικότητα κατά Pareto** (η κατανομή των πόρων έχει την ιδιότητα ότι κανείς δεν μπορεί να βρεθεί σε καλύτερη θέση χωρίς να χειροτερεύσει η θέση κάποιου άλλου).
- Ωστόσο, συχνά υπάρχει δυσαρέσκεια απέναντι στα αποτελέσματα της αγοράς.
  - Οι αγορές συχνά φαίνεται να παράγουν πάρα πολύ από κάποια πράγματα και..... πολύ λίγο από κάποια άλλα
  - Οι αγορές μπορεί να οδηγήσουν σε καταστάσεις στις οποίες ορισμένα άτομα έχουν πολύ χαμηλό εισόδημα για να ζήσουν.
- Οι αγορές δεν είναι αποτελεσματικές κατά Pareto κάτω από 6 σημαντικές συνθήκες που ονομάζονται **αποτυχίες της αγοράς** και οι οποίες δικαιολογούν επιπλέον την κρατική δραστηριότητα.

Συνθήκες που ορίζουν τις αποτυχίες της αγοράς (I)

1. Αποτυχία του ανταγωνισμού

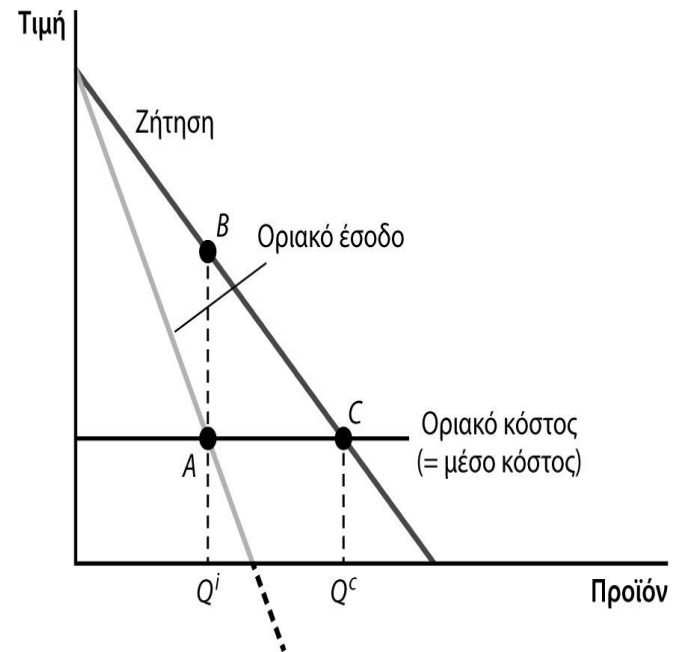
- Απουσία τέλει ανταγωνισμού, δηλαδή δεν ισχύουν οι υποθέσεις για μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων από τις οποίες κάθε μια πιστεύει ότι δεν έχει επίδραση στις τιμές. Στον ΤΑ η καμπύλη ζήτησης είναι οριζόντια και η τιμολόγηση γίνεται με βάση την σχέση $\text{τιμή} = \text{οριακό έσοδο} = \text{οριακό κόστος}$
- Αντίθετα, στις αγορές συχνά λειτουργούν **μονοπώλια**, **ολιγοπώλια** και **μονοπωλιακός ανταγωνισμός**. Υπάρχουν λίγες επιχειρήσεις ή πολλές επιχειρήσεις που παράγουν λίγο διαφορετικά αγαθά και αντιμετωπίζουν μια κατερχόμενη καμπύλη ζήτησης.
- Επίσης, στις αγορές λειτουργούν **φυσικά μονοπώλια** με φθίνον μέσο κόστος. Όσο περισσότερο παράγει, τόσο μειώνεται το μέσο κόστος και είναι αποτελεσματικότερο να παράγει το προϊόν μια επιχείρηση παρά πολλές.
- Στον ατελή ανταγωνισμό με μια κατερχόμενη καμπύλη ζήτησης, μια επιχείρηση μπορεί να μειώσει την τιμή για να παράγει επιπλέον προϊόν, ισχύει ότι:
  - $\text{τιμή} > \text{οριακό έσοδο} = \text{οριακό κόστος}$,
  - οπότε παράγεται μικρότερη ποσότητα από ότι στον τέλει ανταγωνισμό (αναποτελεσματικότητα μονοπωλίου)

Συνθήκες που ορίζουν τις αποτυχίες της αγοράς (I)

ΣΧΗΜΑ 4.1

ΜΟΝΟΠΩΛΙΑΚΗ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ

Το μονοπωλιακό επίπεδο παραγωγής προϊόντος είναι μικρότερο από το ανταγωνιστικό επίπεδο παραγωγής ή το επίπεδο παραγωγής στο οποίο μηδενίζονται τα κέρδη. Αυτό συνεπάγεται απώλεια ευημερίας.

Συνθήκες που ορίζουν τις αποτυχίες της αγοράς (II)

2. Ύπαρξη δημόσιων αγαθών

- Αγαθά που δεν προσφέρονται από την αγορά (πχ εθνική άμυνα) ή αν προσφερθούν θα είναι σε μικρή κλίμακα (πχ σημαδούρες).
- Αμιγή δημόσια αγαθά:
  - το κόστος δεν αυξάνεται (παραμένει το ίδιο), αν ένα ακόμα άτομο απολαύσει τα οφέλη τους,
  - είναι δύσκολο να αποκλειστούν κάποια άτομα από την απόλαυση ενός δημόσιου αγαθού.

3. Ύπαρξη εξωτερικοτήτων (αρνητικές ή θετικές).

- Αρνητικές: η δραστηριότητα ενός ατόμου επιβάλλει κόστος σε άλλους.
- Θετικές: οι πράξεις ενός ατόμου αποφέρουν οφέλη σε άλλους.

4. Αποτυχίες της πληροφόρησης

- Ατελής πληροφόρηση καθώς η ιδιωτική αγορά συχνά παρέχει ανεπαρκείς πληροφορίες
- πχ μετεωρολογία, υπηρεσίες ακτοφυλακής, νομικό πλαίσιο για τη δημοσιοποίηση οικονομικών αποτελεσμάτων των εταιρειών κ.λπ.

5. Συστημικές ανισορροπίες και κρίσεις στη λειτουργία της αγοράς:

- Ανεργία, πληθωρισμός, κρίσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Αναδιανομή και κοινωνικά αγαθά

- Ακόμη και αν η οικονομία ήταν αποτελεσματική κατά Pareto, υπάρχουν δύο ακόμη επιχειρήματα υπέρ της κρατικής παρέμβασης.
  - Το πρώτο είναι η *αναδιανομή του εισοδήματος*
  - Το δεύτερο σχετίζεται με τα λεγόμενα *κοινωνικά αγαθά*
    - .... σχετίζεται με την ανησυχία ότι τα άτομα ενδέχεται να μη δρουν με τον καλύτερο τρόπο προς το συμφέρον τους κι έτσι υπάρχουν αγαθά που το κράτος υποχρεώνει τα άτομα να καταναλώνουν, πχ βασική εκπαίδευση, ζώνες ασφαλείας, κράνη μοτοσικλετιστών κλπ
    - Η άποψη ότι το κράτος οφείλει να παρεμβαίνει, επειδή γνωρίζει τι είναι προς το συμφέρον των ατόμων καλύτερα από ό,τι το γνωρίζουν τα ίδια, αναφέρεται ως «*πατερναλισμός*».
    - Η άποψη ότι το κράτος δεν θα πρέπει να αναμειγνύεται στις επιλογές των ατόμων μερικές φορές αναφέρεται ως *λιμπερταριανισμός*.

Γενικά, είναι συχνή η κριτική των οικονομολόγων, ενάντια στον κρατικό πατερναλισμό.

Δύο επιφυλάξεις:

A) **παιδιά** - το κράτος έχει βασικές ευθύνες, να διασφαλίζει ότι κάθε παιδί λαμβάνει βασική εκπαίδευση, ιατρική φροντίδα και δεν τα θέτουν οι γονείς σε κίνδυνο φυσικό ή συναισθηματικό

B) **κοινωνική ασφάλιση** - το κράτος εξαναγκάζει ή ενθαρρύνει την βασική ασφάλιση.

Θεωρήσεις για τον ρόλο του Κράτους

Δεοντολογική ανάλυση

- Τι οφείλει να κάνει το κράτος .
  - Π.χ. αν δεν υπάρχουν αποτυχίες τις αγοράς, τότε να ενδιαφέρεται απλά για τη διανομή των πόρων. Αν υπάρχουν αποτυχίες της αγοράς τότε πρέπει να δράσει.
- Πρέπει όμως να δειχθεί ότι υπάρχει τρόπος παρέμβασης στην αγορά που βελτιώνει τη θέση ενός ατόμου χωρίς να χειροτερεύει τη θέση κάποιου άλλου (βελτίωση κατά Pareto).
- Πρέπει όμως να δειχθεί ότι οι πολιτικές διαδικασίες και οι γραφειοκρατικές δομές μιας δημοκρατικής κοινωνίας έχουν τη δυνατότητα να διορθώσουν και να επιτύχουν μια βελτίωση κατά Pareto.

Θετική ανάλυση

- Περιγραφή και ερμηνεία του τι πραγματικά κάνει το κράτος.

Δ' Τόμος: Οικονομικά Δημοσίων Επιχειρήσεων & Προϋπολογισμός Δημοσίων Φορέων και Οργανισμών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ. 1. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ Δ.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ Δ.Ε. ΚΑΙ Η
ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Κεφάλαιο 1

Γενικά για τις Δ.Ε.

Ορισμός της ΔΕ

Η δημόσια επιχείρηση αποτελεί έναν θεσμό, με τον οποίο οι δημόσιοι φορείς αναλαμβάνουν την παραγωγή ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών και την προσφορά στο κοινωνικό σύνολο, έναντι ειδικής αντιπαροχής, δηλαδή τιμής.

Βασικά χαρακτηριστικά:

- χρησιμοποιεί παραγωγικούς συντελεστές
- προσφέρει ένα αγαθό προϊόν ή υπηρεσία έναντι τιμής
- αποβλέπει σε συγκεκριμένους σκοπούς που ορίζονται από τη διοίκηση της
- είναι συνήθως ανεξάρτητη από τη δημόσια διοίκηση, αλλά υπόκειται σε δημόσιο έλεγχο
- μέρος του μετοχικού κεφαλαίου της ανήκει στο κράτος ή άλλους δημόσιους φορείς

Έννοια και βασικά χαρακτηριστικά Δ.Ε.

Διαφορές δημόσιας επιχείρησης - δημόσιας διοίκησης

- Η δημόσια επιχείρηση επιβάλλει τιμές για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που προσφέρει
- Η δημόσια επιχείρηση έχει πιο περιορισμένους στόχους
- Η δημόσια επιχείρηση έχει διαφορετική νομική μορφή

Δομή και οργάνωση των Δ.Ε.

α. ανάλογα με την έκταση συμμετοχής των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων

- Αμιγείς δημόσιες επιχειρήσεις
- Μικτές δημόσιες επιχειρήσεις

β. ανάλογα με το βαθμό διοικητικής εξάρτησης

- Εξ ολοκλήρου εξαρτημένες από τη δημόσια διοίκηση επιχειρήσεις
- Εξ ολοκλήρου αυτονομημένες
- Μερικά αυτονομημένες δημόσιες επιχειρήσεις

Λόγοι για τους οποίους δημιουργούνται Δ.Ε.

- Αποφυγή κερδοσκοπικής εκμετάλλευσης των καταναλωτών από τα ιδιωτικά μονοπώλια
- Ορθολογικότερη οργάνωση της παραγωγής και μείωση του κόστους
- Αποτελεσματικότερη προώθηση κοινωνικών στόχων, της αποτελεσματικότερης κατανομής πόρων, βελτίωση διανομής εισοδήματος, σταθεροποίηση οικονομίας, προώθηση οικονομικής ανάπτυξης

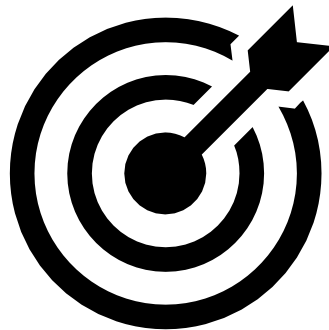
Δραστηριότητες που αναλαμβάνουν δημόσιοι φορείς με τη μορφή Δ.Ε.

- Δραστηριότητες με φθίνον κόστος παραγωγής
- Δραστηριότητες που προκαλούν εξωτερικές κοινωνικές επιδράσεις
- Δραστηριότητες που συνεπάγονται μεγάλη αβεβαιότητα και κινδύνους
- Δραστηριότητες όπου κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση του ανταγωνισμού
- Δραστηριότητες που μπορεί να αποφέρουν έσοδα στους δημόσιους φορείς.

Οι στόχοι των Δ.Ε.

- Η βελτίωση της κατανομής των πόρων - δηλαδή η προσαρμογή της παραγωγής στις προτιμήσεις του κοινωνικού συνόλου,
- Η βελτίωση της διανομής του εισοδήματος και του πλούτου,
- Η σταθεροποίηση της οικονομίας σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης - δηλαδή καταπολέμηση ανεργίας και πληθωρισμού,
- Η προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης και της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Κεφάλαιο 4

Τα προβλήματα των Δ.Ε.
και η ιδιωτικοποίησή τους

Τα βασικά προβλήματα των Δ.Ε.

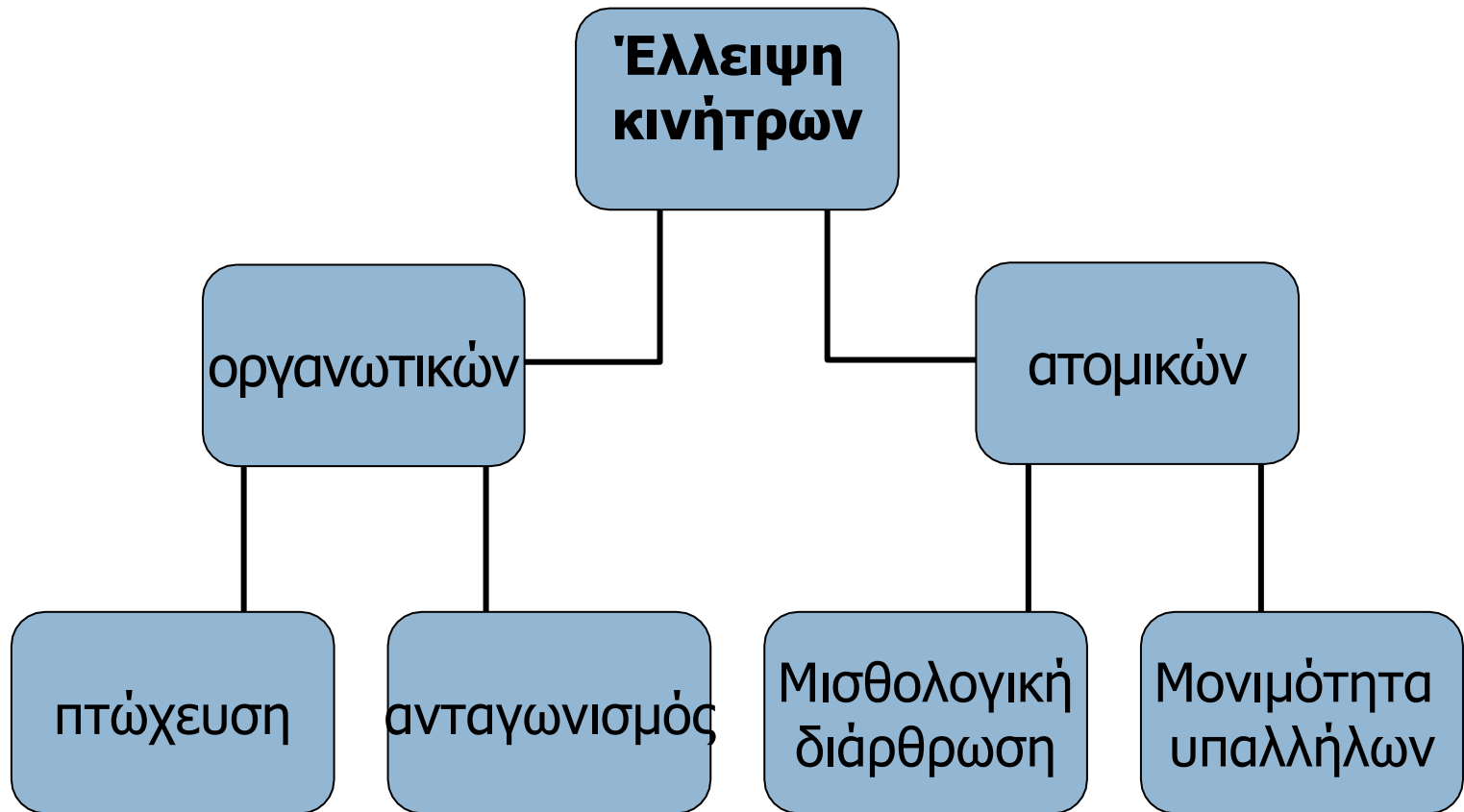
A) Τεχνολογική αναποτελεσματικότητα: τα αγαθά δεν παράγονται με το χαμηλότερο δυνατό κόστος

(Οικονομική αναποτελεσματικότητα: όταν η παραγόμενη ποσότητα των αγαθών δεν ανταποκρίνεται στη ζήτηση του κοινωνικού συνόλου)

B) Ελλείμματα: τα έξοδα ξεπερνούν τα έσοδα

Α) Αιτίες τεχνολογικής αναποτελεσματικότητας

B) Ελλείμματα

Τα *ελλείμματα* των δημοσίων επιχειρήσεων καλύπτονται με:

- επιδοτήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό,
- τη χρησιμοποίηση διακριτικών τιμών,
- την εφαρμογή πολλαπλού τιμολογίου,
- το δανεισμό
- την τιμολόγηση με βάση το μέσο κόστος παραγωγής.

Η ιδιωτικοποίηση των Δ.Ε. και η ρύθμιση των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων

Μορφές ιδιωτικοποίησης:

- πώληση περιουσιακών στοιχείων του κράτους σε ιδιώτες
- εργολαβική ανάθεση σε ιδιωτικούς φορείς της παραγωγής ορισμένων υπηρεσιών για λογαριασμό του κράτους
- απελευθέρωση της αγοράς από εμπόδια εισόδου σε αυτήν, ιδιωτών

Λόγοι ιδιωτικοποίησης:

- Βελτίωση του δημοσιονομικού ισοζυγίου
- μείωση των δανειακών αναγκών του ευρύτερου δημόσιου τομέα,
- μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών,
- ενδυνάμωση του κλίματος «υπέρ της αγοράς», των βιομηχανικών σχέσεων και της επιχειρηματικότητας,
- αύξηση της αποτελεσματικής χρήσης των περιορισμένων παραγωγικών πόρων,
- βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών και της εξυπηρέτησης των καταναλωτών

Πολιτικές ρύθμισης των ιδιωτικοποιημένων Δ.Ε.:

α) η ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης κεφαλαίου:

- Η ρυθμιστική αρχή ορίζει ένα ανώτατο ποσοστό απόδοσης για την υπό ρύθμιση επιχείρηση, η οποία αφήνεται να επιλέξει κατά βούληση το συνδυασμό εισροών, τις παραγόμενες ποσότητες και τις τιμές των προϊόντων.
- Το πρόβλημα με τη συγκεκριμένη ρύθμιση είναι ότι οι επιχειρήσεις έχουν κίνητρο να χρησιμοποιούν τους πόρους τους αναποτελεσματικά, ζημιώνοντας τους καταναλωτές

β) η ρύθμιση «οροφής τιμής»:

- Η επιχείρηση επιτρέπεται να αυξήσει τις τιμές της κατά το ποσοστό αύξησης του πληθωρισμού, μειωμένο κατά ένα ποσοστό βελτίωσης της παραγωγικότητάς της, για μια ορισμένη χρονική περίοδο.
- Η επιχείρηση παρουσιάζει κίνητρο περιορισμού του κόστους της, αλλά αντικίνητρο βελτίωσης της παραγωγικότητάς της.
- Συνόδευσε ένα μεγάλο κύμα ιδιωτικοποιήσεων στη Μ. Βρετανία.

Μετοχολόγιο του ελληνικού δημοσίου

- Για το μετοχολόγιο και το σχέδιο ιδιωτικοποιήσεων του ελληνικού δημοσίου μπορείτε να ανατρέξετε στην Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού και στην Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ.
- Στη συνέχεια παρατίθενται επιλεγμένοι πίνακες και στοιχεία για τις ιδιωτικοποιήσεις και τις δημόσιες επιχειρήσεις από την Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2022 σελ. 164-166

Πίνακας 5.6 Έσοδα προγράμματος αποκρατικοποιήσεων (σε εκατ. ευρώ)										
2011-2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις	Εισπράξεις + Εκτιμήσεις	Προβλέψεις
1.170,9	1.040,4	419,6	289,2	498,3	1.378,7	1.027,1	1.208,9	45,00	638,3	2.151,6

Πηγή: ΤΑΙΠΕΔ, Νοέμβριος 2021
Σύνολο εισπράξεων/εκτιμήσεων/προβλέψεων

Πίνακας 5.5 Πλάνο αποκρατικοποιήσεων*
(σε εκατ. ευρώ)

	2020 Εισπράξεις	2021 Εκτίμηση	2022 Πρόβλεψη	2023 Πρόβλεψη	2024 Πρόβλεψη	2025 Πρόβλεψη
Συνολικές εισπράξεις/προβλέψεις	41,05	624,58	2.204,18	1.189,99	2.384,98	187,19
Σωρευτικό (από το 2020)	41,05	665,63	2.869,81	4.059,80	6.444,78	6.631,97
ΕΤΑΙΡΙΚΑ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	31,40	293,50	2.022,60	1.128,55	2.327,38	137,59
ΟΠΑΠ 33% μετοχικό κεφάλαιο + 1% μετοχικό κεφάλαιο	3,00	3,00	3,00	3,00		
Δικαιώματα Συχνότητων (Κινητή Τηλεφωνία)		7,10	7,10	7,10	7,10	7,10
Δικαιώματα Συχνότητων (Κινητή Τηλεφωνία) 5G		195,00			7,10	8,30
Περιφερειακά Αεροδρόμια			0,00	22,90	22,90	22,90
Περιφερειακά Αεροδρόμια - αναλογία EBITDA*				65,00	69,20	76,20
ΕΕΣΣΤΥ						
ΟΛΠ		88,00				
ΔΑΑ - επέκταση σύμβασης						
Εγνατία			1.496,10			
ΔΕΠΛ Υποδομών			476,00			
Μαρίνα Χίου	0,6			0,14	0,14	0,14
Μαρίνα Αλίμου	27,8	0,40	0,40	0,41	0,74	2,76
Έργα στο στάδιο προετοιμασίας (Λοιπά Εταιρικά & Υποδομές)**			40,00	1.030,00	2.220,20	20,20
ΑΚΙΝΗΤΑ	9,65	331,08	181,58	61,44	57,60	49,60
e-auction I – VIII	5,67	1,00	0,80	0,46		
Κασσιώπη	2,00	2,00				
Νότιο Αφάντου						
Βόρειο Αφάντου		26,90				
Ελληνικό		300,00	167,00	45,00	45,00	45,00
Αγορά Μοδιάνο (Θεσσαλονίκη)	0,38	0,38	0,38	0,38		
Castello Bibelli	1,60	0,80	0,80	1,00		
Έργα στο στάδιο προετοιμασίας (Λοιπά ακίνητα) **			12,60	14,60	12,60	4,60
Σωρευτ. Εταιρ. & Υποδομές (από το 2020)	31,40	324,50	2.347,50	3476,05	5.803,43	5.941,02
Σωρευτ. Ακίνητα (από το 2020)	9,65	340,73	522,31	583,75	641,35	690,95

Πηγή: ΤΑΙΠΕΔ

* Υπόθεση βασισμένη στο business plan

** Εκτιμήσεις έργων για τα οποία δεν έχει διεξαχθεί ακόμα διαγωνισμός ή δεν έχει ανακηρυχθεί πλειοδότης

Πίνακας 5.7 Μετοχολόγιο Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) ΑΕ

(αφορά μετοχές κυριότητας ΕΔ που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων
και μεταφέρθηκαν με απόφαση της ΔΕΕΑ στο ΤΑΙΠΕΔ ΑΕ σύμφωνα με το Ν. 3986/2011)

ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑ			
Εταιρεία	Συνολικός αριθμός μετοχών	Αριθμός μετοχών κυριότητας ΤΑΙΠΕΔ	Ποσοστό ΤΑΙΠΕΔ επί του ΜΚ (%)
Ελληνικά Πετρέλαια ΑΕ	305.635.185	108.430.304	35,48
ΕΥΑΘ	36.300.000	8.717.999	24,02
ΕΥΔΑΠ	106.500.000	12.069.739	11,33
ΟΛΘ	10.080.000	732.594	7,27
ΟΛΠ	25.000.000	1.784.440	7,14
ΔΕΗ	232.000.000	39.440.000	17,00
ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΣΤΟ ΧΑ			
Εταιρεία	Συνολικό μετοχικό κεφάλαιο (σε ευρώ)	Μετοχικό κεφάλαιο κυριότητας ΤΑΙΠΕΔ (σε ευρώ)	Ποσοστό ΤΑΙΠΕΔ επί του ΜΚ (%)
Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών ΑΕ	300.000.000	90.000.000	30,00
ΛΑΡΚΟ	109.327.663	60.337.942	55,19
ΔΕΠΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΕ	17.518.199	644.304.730	65,00
ΔΕΠΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΑΕ	79.709.919	51.811.452	65,00
Οργανισμός Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος (ΟΔΙΕ) ΑΕ (υπό εκκαθάριση)	109.512.066	109.512.066	100,00
Οργανισμός Λιμένος Αλεξανδρούπολης ΑΕ	1.350.000	1.350.000	100,00
Οργανισμός Λιμένος Βόλου ΑΕ	8.192.157	8.192.157	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ελευσίνας ΑΕ	895.400	895.400	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ηγουμενίστας ΑΕ	9.783.640	9.783.640	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ηρακλείου ΑΕ	1.533.515	1.533.515	100,00
Οργανισμός Λιμένος Καβάλας ΑΕ	7.605.775	7.605.775	100,00
Οργανισμός Λιμένος Κέρκυρας ΑΕ	2.500.206	2.500.206	100,00
Οργανισμός Λιμένος Λαυρίου ΑΕ	303.051	303.051	100,00
Οργανισμός Λιμένος Πατρών ΑΕ	17.389.590	17.389.590	100,00
Οργανισμός Λιμένος Ραφήνας ΑΕ	864.090	864.090	100,00

Πηγή: ΤΑΙΠΕΔ

Πίνακας 5.9 Μετοχολόγιο Ελληνικού Δημοσίου Εισηγμένες στο ΧΑ

Εταιρεία	Συνολικός αριθμός μετοχών	Αριθμός μετοχών κυριότητας ΕΔ	Ποσοστό ΕΔ επί του ΜΚ (%)
ΟΤΕ	490.150.389	4.901.507	1,00
Τράπεζα Ελλάδος	19.864.886	1.774.088	8,93
TITAN CEMENT INTERNATIONAL SA	77.063.568	30.464	0,04
ΑΤΤΙΓΑ ΑΕ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	191.660.320	110	0,00
ΚΕΚΡΟΨ	19.804.134	1.888	0,01
ΚΕΡΑΜΕΙΑ ΑΛΛΑΤΙΝΗ-ΑΣΤΙΚΑ ΑΚΙΝΗΤΑ	24.619.524	317.887	1,29

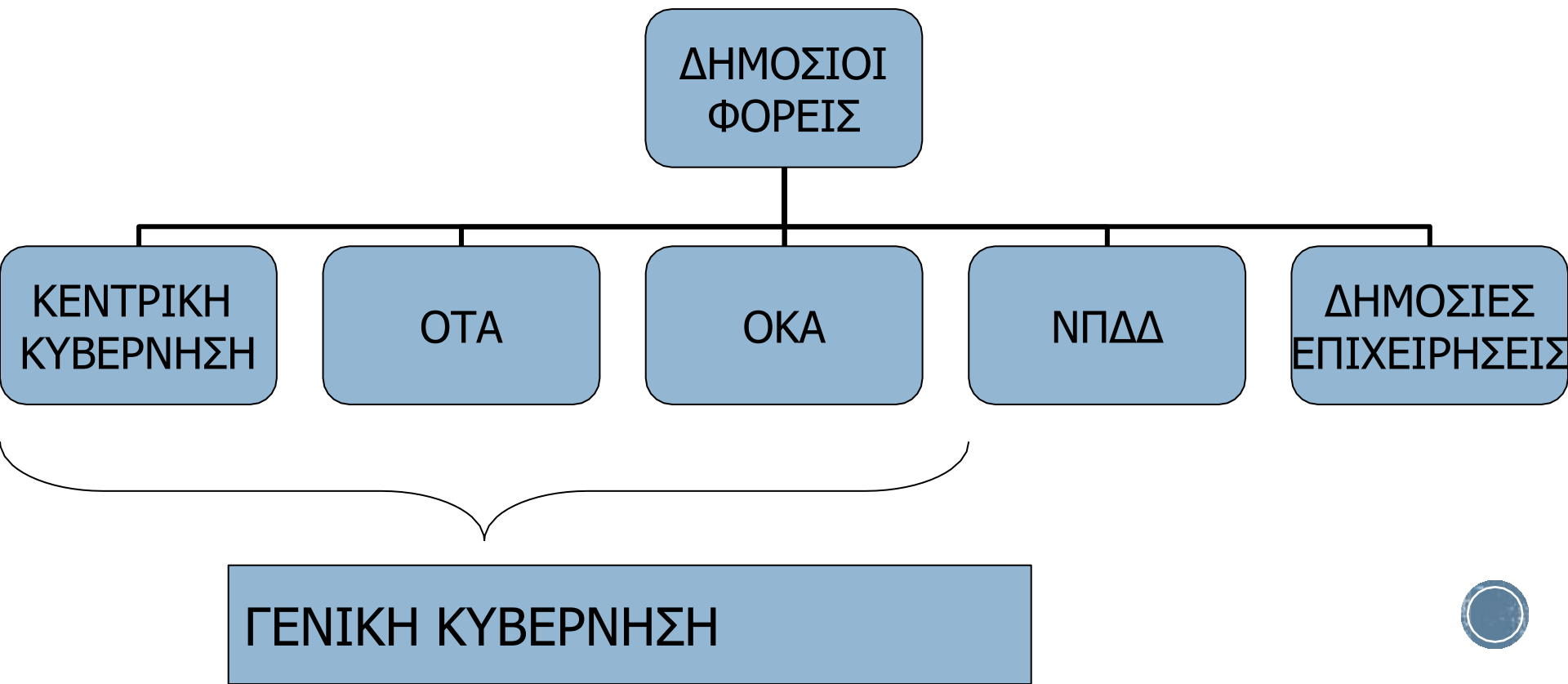
Κεφάλαιο 6

Γενικά για τον
Προϋπολογισμό των
δημοσίων φορέων

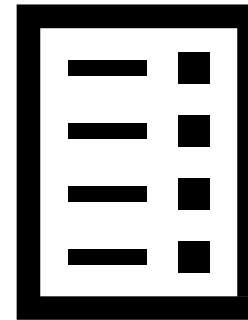
Ορισμός και σημασία του προϋπολογισμού των δημόσιων φορέων

Δημόσιος προϋπολογισμός: ένα σύνολο λογαριασμών, οι οποίοι περιέχουν τα ποσά των δαπανών και των εσόδων που αναμένεται να πραγματοποιήσει ο ευρύτερος δημόσιος τομέας σε μία χρονική περίοδο στο μέλλον.

Βασικές λειτουργίες του προϋπολογισμού

- Προγραμματική
- Αναδιανεμητική
- Σταθεροποιητική -
μακροοικονομική
- Αναπτυξιακή

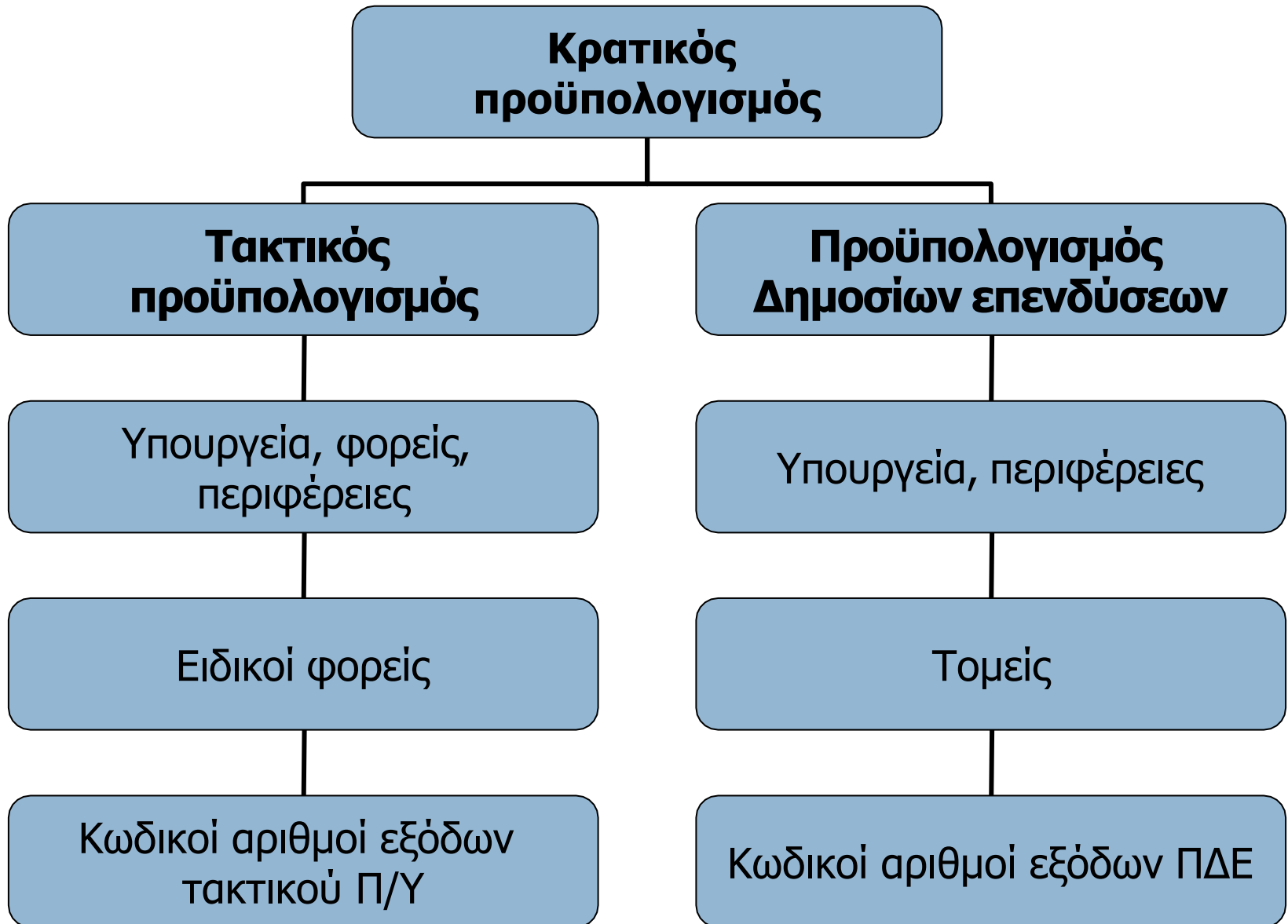

Κατηγορίες προϋπολογισμών των δημόσιων φορέων

Κριτήρια διάκρισης	Κατηγορίες προϋπολογισμών
1. ανάλογα με το περιεχόμενο των κονδυλίων που περιλαμβάνουν	→ ακαθάριστοι – καθαροί
2. ανάλογα με τη χρονική περίοδο που καλύπτουν	→ ετήσιοι – πολυετείς
3. ανάλογα με τη βάση υπολογισμού των στοιχείων που περιλαμβάνουν	→ ταμειακοί – διοικητικοί
4. ανάλογα με τη μέθοδο πρόβλεψης των κονδυλίων	→ οριακής μεταβολής – μηδενικής βάσης
5. ανάλογα με τη φύση των κονδυλίων που περιλαμβάνουν	→ εκμετάλλευσης (ή τρέχοντες) – κεφαλαίου → τακτικοί – έκτακτοι → κύριοι – προσαρτημένοι
6. ανάλογα με τη μέθοδο κατάταξης των εσόδων και εξόδων	→ κλασσικοί - προγραμμάτων

Το κλασικό σύστημα κρατικού προϋπολογισμού

Το σύστημα του προϋπολογισμού προγραμμάτων

Κρατικός προϋπολογισμός

Λειτουργίες

Προγράμματα

Δράσεις

Κωδικοί γενικής λογιστικής

Χαρακτηριστικά του προϋπολογισμού προγραμμάτων

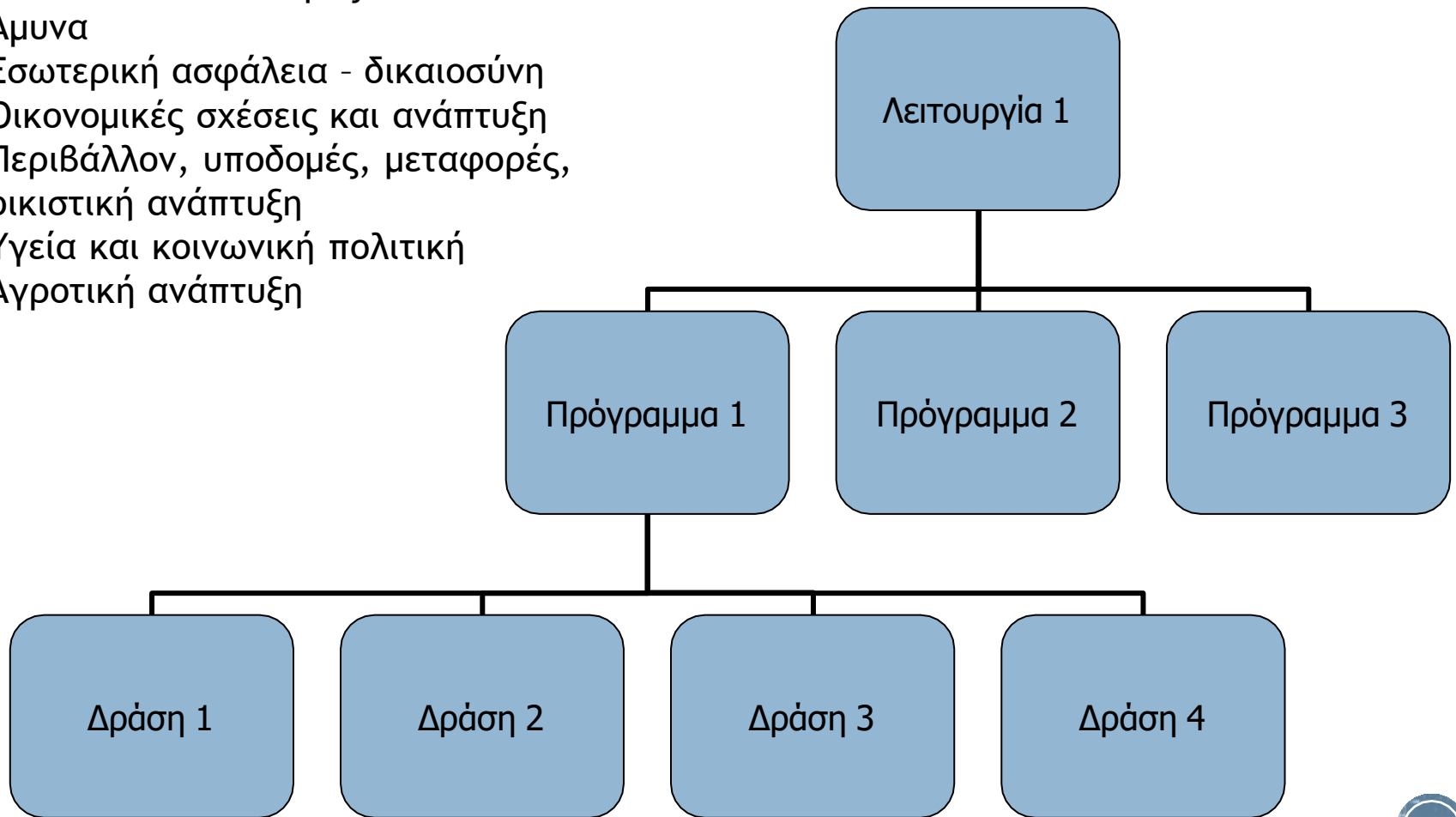
- Η κατηγοριοποίηση ενός προϋπολογισμού προγραμμάτων συνήθως περιλαμβάνει 3 ή 4 επίπεδα:
  - 1^ο: αποτυπώνονται οι βασικοί τομείς πολιτικής ενός κράτους (περιβάλλον, δικαιοσύνη κλπ), οι οποίοι συναντώνται και με τους όρους *αποστολές* ή *λειτουργίες*.
  - 2^ο-3^ο: καταγράφονται τα *προγράμματα* και *υποπρογράμματα* που εξυπηρετούν τον κάθε τομέα.
  - 4^ο: καταγράφονται οι *δράσεις* κάθε προγράμματος

Κατηγοριοποίηση προϋπολογισμού προγραμμάτων

Κύριες Λειτουργίες

0. Έσοδα του Κράτους
1. Δράσεις του Κράτους στο εξωτερικό
2. Δράσεις του Κράτους στο εσωτερικό
3. Παιδεία και πολιτισμός
4. Άμυνα
5. Εσωτερική ασφάλεια - δικαιοσύνη
6. Οικονομικές σχέσεις και ανάπτυξη
7. Περιβάλλον, υποδομές, μεταφορές, οικιστική ανάπτυξη
8. Υγεία και κοινωνική πολιτική
9. Αγροτική ανάπτυξη

Χαρακτηριστικά του προϋπολογισμού προγραμμάτων

- Σε κάθε πρόγραμμα καταγράφονται όλοι οι πόροι (υλικοί και ανθρώπινοι) που διατίθενται για την επίτευξη των στόχων του
- Οι πόροι (εισροές) σχετίζονται με τα αποτελέσματα (εκροές) κάθε δράσης
- Σε όλα τα επίπεδα (λειτουργίες, προγράμματα, δράσεις) τίθενται γενικοί και ειδικοί στόχοι και μετρήσιμοι δείκτες -όπου είναι εφικτό- για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων
- Με τη μορφή προγραμμάτων μπορούν να αποτυπωθούν και οι δράσεις των άλλων φορέων (π.χ. ΟΤΑ, ΝΠ) που παράγουν δημόσια αγαθά και υπηρεσίες.

Το ισοζύγιο του προϋπολογισμού των δημόσιων φορέων

Το ισοζύγιο προϋπολογισμού δημόσιου φορέα:

Η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα έσοδα και τις δαπάνες ενός δημόσιου φορέα.

Ισοσκελισμένος προϋπολογισμός : αν έσοδα = δαπάνες

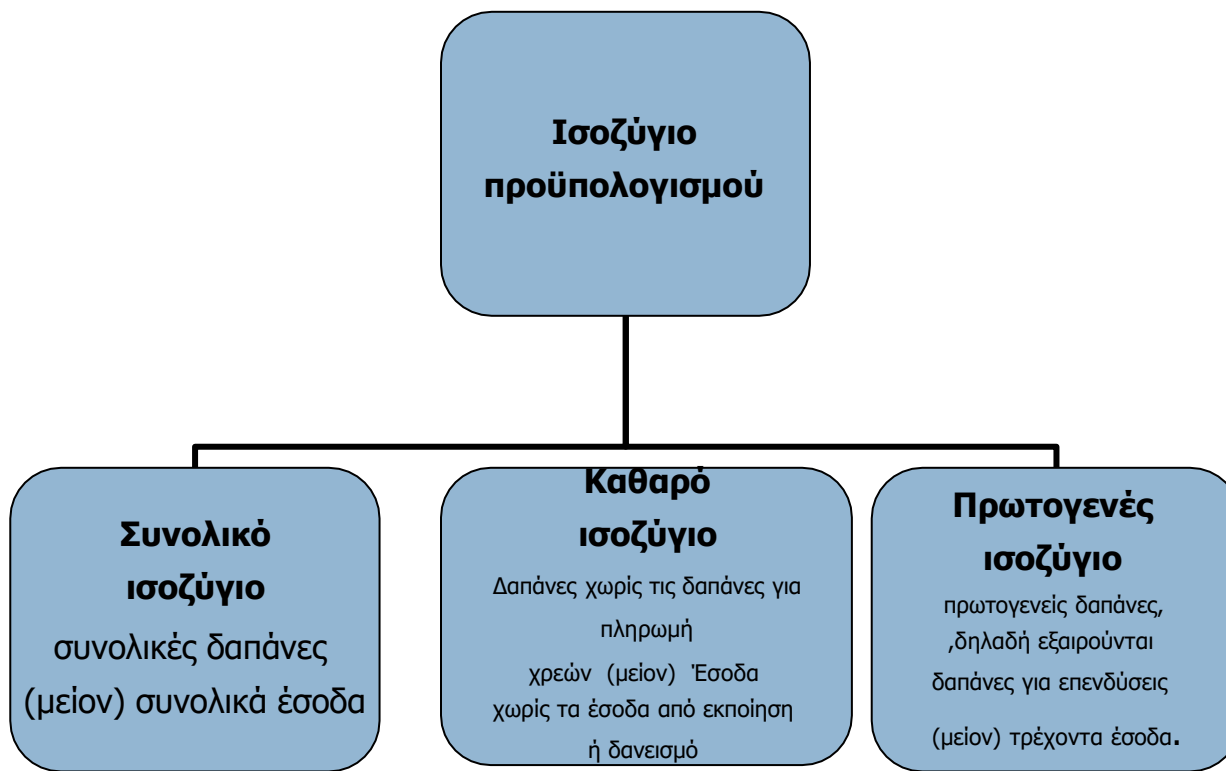
Πλεονασματικός προϋπολογισμός : αν έσοδα > δαπάνες

Ελλειμματικός προϋπολογισμός : αν έσοδα < δαπάνες

Το ισοζύγιο του προϋπολογισμού των δημόσιων φορέων

Το ισοζύγιο του προϋπολογισμού των δημόσιων φορέων

συνολικό ισοζύγιο

τυπικά παρουσιάζεται πάντα ισοσκελισμένο

καθαρό ισοζύγιο

όταν είναι ελλειμματικό, αυξάνονται οι δανειακές ανάγκες. Επίσης, αυξάνεται η συνολική ζήτηση και η οικονομική δραστηριότητα (επεκτατικός προϋπολογισμός).

όταν είναι πλεονασματικό, μειώνεται η συνολική ζήτηση και η οικονομική δραστηριότητα (περιοριστικός προϋπολογισμός)

πρωτογενές ισοζύγιο

όταν είναι ελλειμματικό, υπάρχει αρνητική αποταμίευση (αύξηση δημοσίου χρέους, μεταβίβαση βάρους κάλυψης καταναλωτικών δαπανών σε επόμενες γενιές)

όταν είναι πλεονασματικό, υπάρχει θετική αποταμίευση (αύξηση επενδύσεων, οικονομικής ανάπτυξης, συγκράτησης/εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους)

Οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τον προϋπολογισμό των δημόσιων φορέων

1. Η αρχή της δημοσιότητας

→ θα πρέπει να έχει ευρεία δημοσιότητα ώστε να υπάρχει ενημέρωση και να ασκείται κριτική στη δημοσιονομική πολιτική που ασκείται.

2. Η αρχή του ενιασίου (της ετήσιας βάσης)

→ αναφορά σε έτος → τίθεται χρονικός περιορισμός για μεγαλύτερη ακρίβεια (= 12 μήνες) → οικονομικό έτος, το οποίο δεν πρέπει απαραίτητα να συμπίπτει με το ημερολογιακό.

3. Η αρχή της ειλικρίνειας

→ λαμβάνονται υπόψη πραγματικά οικονομικά δεδομένα, γιατί μόνο έτσι θα ελαχιστοποιηθεί η απόκλιση μεταξύ πραγματοποιηθέντων + προϋπολογισθέντων.

4. Η αρχή της σαφήνειας

→ Προσδιορισμός εσόδων και δαπανών κατά τρόπο που να μην αμφισβητείται η προέλευση ή ο ειδικός σκοπός που προορίζονται, προκειμένου να αποφευχθεί η σύγχυση + να είναι δυνατή η άσκηση ελέγχου από τα εποπτικά όργανα και από το κοινωνικό σύνολο.

→ Έτσι, διαχωρίζονται ανάλογα με τη φύση τους σε κατηγορίες για να έχουν ομοιογένεια.

Οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τον προϋπολογισμό των δημόσιων φορέων

5. Η αρχή της ενότητας

→ επιβάλλεται η συγκέντρωση όλων των εσόδων + εξόδων του φορέα *σε έναν ενιαίο προϋπολογισμό* -όχι η διάσπασή τους σε επιμέρους προϋπολογισμούς ή λογαριασμούς,

για να μπορεί να υπάρχει πλήρης και ενιαία εικόνα, αλλά και να διευκολύνεται ο στόχος της διαφάνειας και της ορθολογικότητας στην πραγματοποίηση δαπανών.

6. Η αρχή της πληρότητας (ή καθολικότητας)

→ πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα έσοδα και έξοδα που μπορούσαν αντικειμενικά να προβλεφθούν κατά το χρόνο κατάρτισης.

7. Η αρχή της ειδικότητας

→ αναγραφή κατά κατηγορία εξειδίκευσης.

8. Η αρχή της μη ειδικής δέσμευσης των εσόδων

→ δεν πρέπει ορισμένα έσοδα να θεωρούνται εκ των προτέρων ότι είναι δεσμευμένα για κάλυψη συγκεκριμένων δαπανών.

Γενικά για το δημοσιονομικό πρόβλημα στην Ελλάδα

- Σχετίζεται άμεσα με τη διαδικασία κατάρτισης, έγκρισης, εκτέλεσης και ελέγχου του ΠΥ
- Αρνητικό ισοζύγιο προϋπολογισμού, δηλαδή έλλειμμα, για μεγάλο χρονικό διάστημα
- Ανορθολογικότητα στην επιλογή ειδικά στο σκέλος των δαπανών
- Υψηλό δημόσιο χρέος & ενίσχυσή του από ελλείμματα

Για ορισμένους η βασική αιτία αφορά τη φορολογία, για άλλους το σκέλος των δαπανών.

- Πολύπλοκο και κοινωνικά άδικο φορολογικό σύστημα
- Φοροδιαφυγή
- Ανορθολογική πολιτική δαπανών

Δημοσιονομικό πρόβλημα: το σημαντικότερο πρόβλημα της οικονομίας της χώρας

Ελλείμματα ▯ ▯ δημόσιο χρέος ▯ ▯ δαπανών για εξυπηρέτηση χρέους ▯ ▯ελλειμμάτων κοκ.

Ορισμένες ακόμα αιτίες:

- λανθασμένες προβλέψεις μεγεθών,
- «απόκρυψη» στοιχείων
- «πολιτικοί κύκλοι»
- εκτεταμένη φοροδιαφυγή
- αδυναμίες στο διοικητικό - πολιτικό σύστημα

Προτάσεις πολιτικής:

- αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος (διεύρυνση φορολογικής βάσης, κατάργηση αδικαιολόγητων απαλλαγών κ.ά.),
- εξορθολογισμός και αξιολόγηση των δημοσίων δαπανών.

Νέα Οικονομική Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Πατσουράτης και Τάτσος

Συνοδευτικά Κείμενα ΔΕΟ-24

Ο Ρόλος της Δημοσιονομικής Πολιτικής σε μια Νομισματική Ένωση

- Η δημοσιονομική πολιτική, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τα δημόσια έσοδα και τη φορολογία, τις δημόσιες δαπάνες, και το δημόσιο δανεισμό βρίσκεται στην αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων.
- Η νομισματική πολιτική, η οποία στοχεύει στον έλεγχο της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία και του κόστους αυτού (το επιτόκιο) ασκείται από την Κεντρική Τράπεζα της κάθε χώρας.
- Σε **ομοσπονδιακά κράτη**, όπως οι ΗΠΑ και η Αυστραλία, η νομισματική ένωση επιτυγχάνεται με ενιαία νομισματική και δημοσιονομική πολιτική και ενιαίο προϋπολογισμό, γεγονός που διευκολύνει τη διαμόρφωση του κατάλληλου μείγματος μακροοικονομικής πολιτικής.
- Στις **χώρες-μέλη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE)**, η μεν νομισματική πολιτική ασκείται κεντρικά, από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ενώ κάθε κράτος-μέλος αυτής ασκεί την δική του δημοσιονομική πολιτική και έχει το δικό του προϋπολογισμό.
- Η **Ε.Ε** έχει **κεντρικό προϋπολογισμό σημαντικά μικρού μεγέθους**, τα έσοδα του οποίου προέρχονται από εισφορές των κρατών - μελών (περίπου 1% του ΑΕΠ).

Η ανάγκη για μία νέα οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ

- Η Συνθήκη του Μάαστριχτ έθεσε **μια σειρά κανόνων** που διέπουν τη άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής από τα κράτη-μέλη της.
- Η παγκόσμια οικονομική κρίση η οποία ξέσπασε το 2008 έφερε στην επιφάνεια την αδυναμία της ΕΕ να την αντιμετωπίσει με την υιοθέτηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ). Τα κράτη-μέλη έχουν υποχρεωθεί να ακολουθήσουν περιοριστική δημοσιονομική πολιτική και αυτό δε βοήθησε στην έξοδο από την κρίση.
- **Δημοσιονομική Διακυβέρνηση:** Περιλαμβάνει
  - α) εθνικούς αριθμητικούς δημοσιονομικούς κανόνες,
  - β) τη δημιουργία ανεξάρτητων δημοσιονομικών ινστιτούτων
  - γ) τη θέσπιση μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών πλαισίων.
- **2 απόψεις** για τη νέα Οικονομική Διακυβέρνηση στην Ευρώπη
- **Θεωρία των άριστων νομισματικών περιοχών**, μια νομισματική ένωση πρέπει να
  - συνοδεύεται από κεντρική οργάνωση των εθνικών προϋπολογισμών των κρατών-μελών που την απαρτίζουν.
  - Να προβλέπει τη δυνατότητα παροχής οικονομικής στήριξης (αυτόματες μεταβιβαστικές πληρωμές) σε περιφέρειες που πλήττονται από αρνητικές διαταραχές (P. Grauwe).
  - Να διέπεται από κατάλληλο πλαίσιο λειτουργίας των εθνικών δημοσιονομικών προγραμμάτων ΚΑΙ οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να διατηρούν σημαντικό βαθμό ευελιξίας και αυτονομίας.
- **Συνθήκη του Μάαστριχτ και το ΣΣΑ** θα πρέπει η ασκούμενη δημοσιονομική πολιτική από τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης να πειθαρχεί σε σαφείς κανόνες

Κριτική

- **θεωρία των άριστων νομισματικών περιοχών** → υπερβολικά αισιόδοξη
  - ως προς την παραδοχή ότι οι εθνικές αρχές θα είναι πρόθυμες να διαθέτουν τα πλεονάσματα των δικών τους προϋπολογισμών για την απορρόφηση αρνητικών διαταραχών άλλων κρατών-μελών της ένωσης.
- **ΣΣΑ** → **ακαμψία**
  - καθώς ισχύει για όλες τις χώρες και μακροχρόνια
  - οι περιορισμοί που τίθενται από αυτό και αναφέρονται στο ύψος των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους στερούνται επιστημονικής βάσης.

Οι στόχοι της δημοσιονομικής διακυβέρνησης

1. Επίτευξη υγιούς θέσης του προϋπολογισμού με την πρόληψη των ελλειμμάτων, προκειμένου να μη συσσωρεύεται δημόσιο χρέος.
2. Μείωση της κυκλικότητας της δημοσιονομικής πολιτικής
3. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων δαπανών, γεγονός που θα εξασφαλίζει την πιο αποτελεσματική χρησιμοποίηση των παραγωγικών πόρων,
4. Καλύτερο συντονισμό των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών-μελών.

Δημοσιονομική διακυβέρνηση

Μια *υπεύθυνη* εθνική δημοσιονομική πολιτική πρέπει να έχει διπλό ρόλο.

- πρέπει να εξασφαλίζει την βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους και
- οι δημοσιονομικοί αυτόματοι σταθεροποιητές της οικονομίας θα πρέπει να μπορούν να θωρακίζουν την εθνική οικονομία της χώρας απέναντι στις οικονομικές κρίσεις.

Όμως σε περιόδους μεγάλης έκτασης οικονομικών κρίσεων, απαιτείται μια ευρύτερη σταθεροποιητική δημοσιονομική πολιτική, σε κεντρικό επίπεδο, προς υποστήριξη των εθνικών οικονομιών και των δυνατοτήτων των εθνικών προϋπολογισμών.

Η υιοθέτηση μιας τέτοιας πολιτικής δεν θα προστατεύσει μόνο τη χώρα η οποία αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα, αλλά θα προστατεύσει και τις υπόλοιπες χώρες από την μετάδοση της κρίσης σε αυτές.

Η Οικονομική Διακυβέρνηση στην Ευρωζώνη *πριν* από την Οικονομική Κρίση

Αρχικά οι δημοσιονομικές υποχρεώσεις των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) περιορίζονταν κυρίως

- στη συμμετοχή τους στη χρηματοδότηση του Κοινοτικού Προϋπολογισμού και
- στην εναρμόνιση των φορολογικών τους συστημάτων, ιδιαίτερα όσον αφορά την έμμεση φορολογία (επιβολή Φ.Π.Α., εναρμόνιση ειδικών φόρων κατανάλωσης κλπ).

Μετά τη δημιουργία της νομισματικής ένωσης, οι υποχρεώσεις των κρατών-μελών όσον αφορά την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής διευρύνθηκαν.

- Η Συνθήκη του Μάαστριχτ
- το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης
- η Συνθήκη της Λισσαβόνας

έθεσαν ευρύτερους κανόνες δημοσιονομικής εναρμόνισης και ένα πλαίσιο εποπτείας των κρατών-μελών τα οποία ωστόσο δεν αποδείχθηκαν επαρκή

Κοινοτικός Προϋπολογισμός

Καλύπτει διοικητικές δαπάνες και δράσεις στους τομείς στους οποίους τα κράτη-μέλη έχουν συμφωνήσει να ασκούνται σε κοινοτικό επίπεδο.

Η χρηματοδότηση του κοινοτικού προϋπολογισμού γίνεται από «ίδιους πόρους», ή αλλιώς από πόρους τους οποίους τα κράτη-μέλη εισπράττουν εξ ονόματος της Ε.Ε. και αποδίδουν σ' αυτήν.

Οι κύριες κατηγορίες εσόδων είναι οι εξής :

- Ο πόρος που βασίζεται στο Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ).
- Ο πόρος που βασίζεται στο φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ).
- Οι παραδοσιακοί ίδιοι πόροι.
- Οι λοιποί πόροι.

Ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός είναι αναλογικά με το μέγεθος των οικονομιών των κρατών-μελών **εξαιρετικά μικρός σε μέγεθος**. Αποτελεί λίγο παραπάνω από το 1% του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ) της Ε.Ε. και μόνο το 2,5% περίπου των δαπανών των γενικών κυβερνήσεων των κρατών-μελών. Πρέπει επίσης κάθε χρόνο να είναι **ισοσκελισμένος**.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)

- Η συνθήκη του Μάαστριχτ, θέτει σημαντικούς περιορισμούς στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. όσον αφορά την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής:
  - α) απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και της προνομιακής πρόσβασης του δημόσιου τομέα στη χρηματοπιστωτική αγορά,
  - β) απαγόρευση της χρηματοδοτικής στήριξης των μελών της Ε.Ε. που αντιμετωπίζουν δημοσιονομικά προβλήματα (no-bail-out rule),
  - γ) αποφυγή δημιουργίας υπερβολικών ελλειμμάτων, με τους δύο πρώτους από τους παραπάνω περιορισμούς να αφορούν τη χρηματοδότηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και τον τρίτο το ύψος τους.
- Η Επιτροπή της Ε.Ε. παρακολουθεί την εξέλιξη της δημοσιονομικής κατάστασης των κρατών-μελών, προκειμένου να εντοπίζει αποκλίσεις, με βάση τα εξής δυο κριτήρια :
  - 1) Την υπέρβαση του προβλεπόμενου ή υφιστάμενου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ΑΕΠ σε σχέση με μια τιμή αναφοράς (3% του ΑΕΠ), εκτός εάν : α) είτε ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει προσεγγίσει την τιμή αναφοράς, β) είτε εναλλακτικά, η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς,
  - 2) Την υπέρβαση του λόγου δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ, εκτός εάν ο λόγος αυτός μειώνεται επαρκώς και προσεγγίζει την τιμή αναφοράς (60% του ΑΕΠ) με ικανοποιητικό ρυθμό.

Παράβαση των όρων ή ΔΥΕ

Εάν ένα κράτος-μέλος δεν εκπληρώνει τους όρους ή εάν η Επιτροπή θεωρεί ότι υπάρχει *κίνδυνος εμφάνισης υπερβολικού ελλείμματος*, συντάσσει σχετική έκθεση, απευθύνει τη γνώμη της στο Συμβούλιο της Ε.Ε., και ακολουθεί μια διαδικασία «προειδοποιήσεων» και συστάσεων

Αν δεν υπάρξει σχετική συμμόρφωση, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει ή να εντείνει ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω μέτρα:

- Να ζητήσει από το κράτος-μέλος να δημοσιεύσει πρόσθετες πληροφορίες, προτού εκδώσει ομολογίες και χρεόγραφα,
- Να καλέσει την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να αναθεωρήσει την πολιτική δανεισμού της έναντι του εν λόγω κράτους-μέλους,
- Να απαιτήσει από το κράτος-μέλος να καταθέσει ατόκως στην Ε.Ε. κάποιο ποσό, έως ότου, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου, διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα,
- Να επιβάλλει πρόστιμα, εύλογου ύψους.

Γιατί όλα αυτά;

Η επιβολή των παραπάνω περιορισμών στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής θεωρήθηκε απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης, δεδομένου ότι η δημοσιονομική πολιτική εντός της ΟΝΕ ασκείτο σχεδόν στο σύνολό της σε εθνικό επίπεδο.

Η έλλειψη δημοσιονομικής πειθαρχίας σε ένα κράτος-μέλος θα δημιουργούσε πιέσεις στις υπόλοιπες χώρες είτε για χρηματοδοτική στήριξή της, είτε στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) για χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, κάτι που θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις στην αντιμετώπιση του πληθωρισμού

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) (1997)

- Με το ΣΣΑ οι περιορισμοί που τέθηκαν από τη Συνθήκης του Μάαστριχτ έγιναν πιο αυστηροί.
- Το Σύμφωνο θέτει ως ανώτατο αποδεκτό όριο δημοσιονομικού ελλείμματος το 3% του ΑΕΠ και διευκρινίζει ότι το έλλειμμα δεν θεωρείται υπερβολικό αν υπερβαίνει το όριο αυτό μόνο στις χώρες που βρίσκονται υπό συνθήκες έντονης ύφεσης, δηλαδή έχουν μείωση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2% ή παραπάνω.
- Οι κυρώσεις που επιβάλλονται στην περίπτωση υπερβολικού ελλείμματος λαμβάνουν τη μορφή άτοκων καταθέσεων στην ΕΚΤ σε ένα ποσοστό του ΑΕΠ
- Αν το υπερβολικό έλλειμμα δεν μειωθεί, μέσα σε δύο χρόνια, σε επίπεδο κάτω από 3%, οι καταθέσεις δεν επιστρέφονται, αλλά μετατρέπονται σε πρόστιμο.
- Η Συνθήκη του Μάαστριχτ έκανε λόγο για καθοδική πορεία ελλείμματος, ενώ το ΣΣΑ ορίζει ως κριτήριο ύφεσης τη μείωση του πραγματικού ΑΕΠ κατά τουλάχιστον 2% ετησίως.
  - περιορίζει τις δυνατότητες ελαστικής ερμηνείας και ορίζει με σαφήνεια ποιες καταστάσεις μπορούν να θεωρηθούν «εξαιρετικές».
  - δίνει χρονικά περιθώρια ωστόσο προσαρμογής

Συνθήκη της Λισσαβόνας (2007)

- Η νομισματική πολιτική στην ευρωζώνη εντάχθηκε στις «Αποκλειστικές Αρμοδιότητες» της Ε.Ε.
- Τα κράτη-μέλη ορίσθηκε ότι υποχρεούνται να υποβάλλουν εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, τα οποία εξετάζουν τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, τη σύνθεση των δαπανών, καθώς και την οικονομική αποδοτικότητα της φορολογίας και των δημοσίων δαπανών.
- Η συνθήκη αυτή συνέβαλε στο να μπορέσει η Ε.Ε. να ανταποκριθεί σε σημαντικό βαθμό στις ανάγκες που προέκυψαν από την οικονομική κρίση.
  - Για παράδειγμα, ο Μηχανισμός Σταθερότητας (EFSF) και το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας που δημιουργήθηκαν λίγο αργότερα για τη χρηματοδότηση μελών της Ε.Ε. που αντιμετώπιζαν προβλήματα λόγω οικονομικής κρίσης βασίσθηκαν στο άρθρο 122 της συνθήκης αυτής, το οποίο αναφέρεται στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών

Το Νέο Σύστημα Διακυβέρνησης

- Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EMΧΣ/EFSM) → προσωρινό πρόγραμμα χρηματοδότησης έκτακτης ανάγκης.
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ/ΕFSF) → φορέας ειδικού σκοπού, ο οποίος δημιουργήθηκε το 2010 από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας στην Ευρώπη μέσω παροχής οικονομικής βοήθειας στα κράτη της ευρωζώνη, που είχαν οικονομικά προβλήματα.
  - Τόσο το EFSM όσο και το EFSF είχαν διάρκεια ζωής μέχρι τον Ιούνιο του 2013, που αντικαταστάθηκαν από το μόνιμο Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM).
- Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕΜΣ/ΕSM) → είναι ένας μόνιμος φορέας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με έδρα το Λουξεμβούργο, ο οποίος δημιουργήθηκε το 2012, για τη βοήθεια των χωρών της ευρωζώνης.
- Η βοήθειά του παρέχεται με τη χορήγηση δανείων σε χώρες της ευρωζώνης και την ενίσχυση των τραπεζών τους
- Ο ESM μπορεί να δανείσει απευθείας τις χώρες, να αγοράσει κρατικά ομόλογα όταν εκδίδονται και να συμμετάσχει στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, παρέχοντας συνήθως κεφάλαια προς αυτές συμμετέχοντας παράλληλα στη μετοχική τους σύνθεση.

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο (European Semester)

Το νέο σύστημα διακυβέρνησης περιλαμβάνει ακόμη θεσμούς ή κανόνες δημοσιονομικής συμμόρφωσης και παρακολούθησης των μακροοικονομικών δεικτών.

Το *Ευρωπαϊκό Εξάμηνο*, το οποίο εγκρίθηκε το Σεπτέμβριο του 2010, συνίσταται σε *έναν ετήσιο κύκλο συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών*

Οι στόχοι του έχουν συμφωνηθεί σε επίπεδο Ε.Ε και αφορούν:

- την πρόληψη υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών,
- τη διασφάλιση υγιών δημοσίων οικονομικών σύμφωνα με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης,
- τη σύγκλιση και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην ΕΕ, σύμφωνα με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020».

Το «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο» επικεντρώνεται στους πρώτους έξι μήνες του έτους, εξ ου και η ονομασία του.

Το Αναβαθμισμένο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (Δεκέμβριος 2011)

Τροποποιεί το ΣΣΑ και προβλέπει κανόνες και μέσα για την εποπτεία των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών (προληπτικό σκέλος) και την αποκατάσταση των υπερβολικών ελλειμμάτων (διορθωτικό σκέλος). Πρόκειται για ένα νομοθετικό πακέτο τεσσάρων κανονισμών και δυο οδηγιών (six pack):

- Οι εθνικοί προϋπολογισμοί πρέπει να είναι ισοσκελισμένοι.
- Τα κράτη-μέλη μπορούν να έχουν ελλείμματα μόνον ως απόρροια του οικονομικού κύκλου ή σε εξαιρετικές οικονομικές καταστάσεις.
- Οι νέες διατάξεις του ΣΣΑ πρέπει να περιληφθούν στα εθνικά νομικά συστήματα των κρατών-μελών σε συνταγματικό ή αντίστοιχο επίπεδο.
- Η μείωση του χρέους αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης. Τα κράτη-μέλη με χρέος πάνω από το 60% του ΑΕΠ θα πρέπει να μειώσουν το ποσό που υπερβαίνει το όριο, με ένα χρονικό περιθώριο. Διαφορετικά τίθενται στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ).
  - Τα κράτη της Ευρωζώνης που τίθενται σε ΔΥΕ υποχρεούνται να καταθέτουν έντοκα ποσό ύψους 0,2% του ΑΕΠ.
  - Η Επιτροπή συντάσσει σχέδιο σύστασης προς το κράτος -μέλος για διορθωτικά μέτρα.
  - Επιβολή προστίμων (0,1 % του ΑΕΠ) και μη χρηματοοικονομικά μέτρα σε περίπτωση μη αποκατάστασης των ανισορροπιών.
  - Οι χώρες -μέλη που βρίσκονται σε ΔΥΕ υποβάλλουν στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο προς έγκριση πρόγραμμα με λεπτομερή αναφορά των αναγκαίων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για τη διόρθωση των υπερβολικών ελλειμμάτων.

Το Δημοσιονομικό Σύμφωνο (Fiscal Compact) (2012)

- Το σύμφωνο αυτό προβλέπει την επίτευξη ισοσκελισμένων ή πλεονασματικών κρατικών προϋπολογισμών («χρυσός κανόνας»)
  - Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης επιβάλλεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, στη χώρα που δε συμμορφώθηκε, πρόστιμο μέχρι 0,1% του ΑΕΠ της.
  - Το Δημοσιονομικό Σύμφωνο είναι πολύ πιο αυστηρό από τη συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία είχε όριο ελλείμματος 3% του ΑΕΠ, ενώ προβλέπει την επιβολή ποινών.

Η ενίσχυση της Κεντρικής Εποπτείας των Εθνικών Προϋπολογισμών

Προκειμένου να ενισχυθεί η δημοσιονομική πειθαρχία στη ζώνη του ευρώ και να αποτραπεί μια νέα κρίση χρέους, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ενέκρινε δυο κανονισμούς (two-pack), το 2013, με τους οποίους ενισχύθηκαν οι αρμοδιότητες της Επιτροπής και η εποπτεία επί των εθνικών προϋπολογισμών.

Οι κανονισμοί αυτοί προβλέπουν τα εξής :

- Κάθε Οκτώβριο οι κυβερνήσεις των χωρών της ευρωζώνης γνωστοποιούν τα σχέδια των προϋπολογισμών τους στην Επιτροπή προκειμένου να εγκριθούν και αν διαπιστωθούν αποκλίσεις από τους κανόνες της Ε.Ε. ζητούνται αλλαγές.
- Όσα κράτη-μέλη είναι ενταγμένα σε ΔΥΕ πρέπει να συμφωνήσουν σε ένα πρόγραμμα εταιρικής σχέσης, όπου θα προσδιορίζουν αναλυτικά τις μεταρρυθμίσεις που προτίθενται να κάνουν για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας τους.
- Όσα κράτη-μέλη αντιμετωπίζουν χρηματοοικονομικές δυσκολίες ή χρηματοδοτούνται από ΕSM τίθενται σε ενισχυμένη εποπτεία κατά την οποία υπόκεινται σε τακτικές αξιολογήσεις από αρμόδια κοινοτικά όργανα.
- Υπό προϋποθέσεις, το Eurogroup μπορεί να αποφασίζει την έγκριση προγράμματος χρηματοδοτικής βοήθειας, την αναστολή πληρωμών ή άλλων υποχρεώσεων της Ε.Ε. προς το συγκεκριμένο κράτος-μέλος.
- Όσα κράτη-μέλη έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα χρηματοδοτικής βοήθειας και πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής παραμένουν υπό εποπτεία μέχρι να αποπληρωθεί το 75% της βοήθειας.

Τροποποίηση Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων

Με κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά τα διαρθρωτικά ταμεία, που εκδόθηκε το Μάρτιο του 2012,

Η αξιοποίηση των διαρθρωτικών ταμείων θα στηρίζεται σε Σύμφωνα Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ), στα οποία θα προβλέπονται τα εξής:

- Σε περίπτωση που ένα κράτος ενισχύεται από το ESM, η Επιτροπή μπορεί να αναθεωρεί τα ΣΕΣ και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα μονομερώς.
- Η εκταμίευση πόρων από τα ΕΔΕΤ θα εξαρτάται από την επίτευξη των στόχων των Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων και από την εκπλήρωση των όρων μακροοικονομικής πολιτικής.
- Σε περίπτωση απόκλισης μπορεί να υπάρχει ακύρωση ή αναστολή της χρηματοδότησης.

Νέοι Κανόνες για τα Δημοσιονομικά Πλαίσια των Κρατών-Μελών

Λογιστικά και Στατιστικά Πρότυπα

Οδηγία 2011/85/ΕΕ (άρθρο 3)

- τα εθνικά λογιστικά συστήματα υπόκεινται επιπλέον σε εσωτερικό έλεγχο και ανεξάρτητο λογιστικό έλεγχο.
- Τα κράτη-μέλη οφείλουν να μεριμνούν για την έγκαιρη και τακτική δημοσίευση (σε ταμειακή βάση κάθε μήνα) των δημοσιονομικών τους δεδομένων που αφορούν όλο το εύρος της γενικής κυβέρνησης

Προγνώσεις για το Δημοσιονομικό Σχεδιασμό

Οδηγία 2011/85/ΕΕ (άρθρο 4)

→ τα κράτη-μέλη οφείλουν ο δημοσιονομικός τους σχεδιασμός να βασίζεται σε ρεαλιστικές μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις, χρησιμοποιώντας τις πλέον πρόσφατες πληροφορίες.

- Οι προβλέψεις αυτές συγκρίνονται με αντίστοιχες προβλέψεις της Επιτροπής ή/και άλλων οργανισμών και αν υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους πρέπει αυτές να τεκμηριώνονται.
- Τα κράτη-μέλη αναφέρουν το όργανο που είναι αρμόδιο για τις προβλέψεις τους και τις δημοσιεύουν, συμπεριλαμβανομένων των μεθοδολογιών και λοιπών παραμέτρων επί των οποίων αυτές στηρίζονται.
- Οι μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις υπόκεινται σε τακτική αξιολόγηση και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης δημοσιοποιούνται και λαμβάνονται υπόψη στις μελλοντικές προβλέψεις.
- Η Επιτροπή δημοσιοποιεί επίσης ανά τρίμηνο στοιχεία αναφορικά με την πορεία του ελλείμματος και του χρέους των κρατών-μελών.

Αριθμητικοί Δημοσιονομικοί Κανόνες

- **Υιοθέτηση αριθμητικών δημοσιονομικών κανόνων**
- **Σύσταση ανεξάρτητων αρχών**
  - για την αξιολόγηση της κατάρτισης και εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, και γενικότερα την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής.
- **Οι κανόνες αυτοί ενώ αφορούν όλη τη δημοσιονομική διαχείριση, επικεντρώνονται κυρίως στο σκέλος των δαπανών**
  - οι κυβερνήσεις είναι επιρρεπείς στην αύξησή τους
- **Θεσμοθετούνται ανώτατα όρια στην ετήσια αύξηση των συνολικών δαπανών.**
  - Η κυβέρνηση καθορίζει, στην αρχή της θητείας της, τα όρια των δαπανών για όλη την περίοδο που θα έχει την ευθύνη διακυβέρνησης της χώρας ή το όριο αυτό είναι κυλιόμενο, ώστε να δεσμεύει και την επόμενη κυβέρνηση.
- Σε ορισμένες χώρες οι αριθμητικοί δημοσιονομικοί κανόνες δεν περιορίζονται στην αύξηση των δημοσίων δαπανών, αλλά περιλαμβάνουν και το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο

Οδηγία 2011/85/ΕΕ

- τα κράτη-μέλη οφείλουν να διαμορφώνουν ένα αξιόπιστο και αποτελεσματικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο, που να έχει χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον τριών ετών,
- Έτσι, διασφαλίζεται ότι ο εθνικός δημοσιονομικός σχεδιασμός να εντάσσεται σε ένα πολυετή προγραμματισμό.
- Οι ετήσιοι εθνικοί προϋπολογισμοί πρέπει να κινούνται σύμφωνα με τα όρια του Μεσοπρόθεσμου
- Το μεσοπρόθεσμο αυτό πλαίσιο, πρέπει να:
  - είναι συμβατό με τους γενικούς προσανατολισμούς οικονομικής πολιτικής της Ε.Ε.
  - να προβλέπει μεταξύ άλλων στόχους για το δημοσιονομικό ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης
  - να προβλέπει ανώτατα όρια δαπανών των Υπουργείων, τα οποία να είναι δεσμευτικά.

Το Δημοσιονομικό Πρόβλημα στην Ελλάδα

Βασικές αδυναμίες του κρατικού προϋπολογισμού πριν τη θέσπιση του νόμου 3871/2010α.

- Έλλειψη διαφάνειας.
- Ετήσιος προϋπολογισμός χωρίς σύνδεση με τα αποτελέσματά.
- Μεγάλος βαθμός συγκεντρωτισμού στη λήψη αποφάσεων και μικρή ευελιξία στην ανακατανομή των πόρων.
- Πολλαπλοί έλεγχοι χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο .
- Απουσία ουσιαστικής λογοδοσίας.
- Οργανωτικές αδυναμίες.

Το Δημοσιονομικό Πρόβλημα στην Ελλάδα

- Η δημοσιονομική θέση της χώρας διαπιστώθηκε ότι ήταν χειρότερη του αναμενομένου στα τέλη του 2009. Το γεγονός αυτό πυροδότησε συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης.
- Η Ελληνική κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της κατάστασης προχώρησε στην εκπόνηση δύο πακέτων μέτρων.
- Το πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων (Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2008-2011), το οποίο, μεταξύ των άλλων, περιλάμβανε πάγωμα μισθών, περικοπές δαπανών 10% και περικοπές υπερωριών και οδοιπορικών. Παρόλα αυτά το αρνητικό κλίμα συνεχίστηκε.
- Ως συνέπεια των αρνητικών εξελίξεων Ελληνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να λάβει το δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων στις **αρχές Μαρτίου του 2010**. Τα μέτρα αφορούν τόσο στην πλευρά των εσόδων, όσο και στην πλευρά των δαπανών
- Παρά την λήψη των παραπάνω μέτρων ,οι εξελίξεις συνέχισαν να είναι αρνητικές για την χρηματοδότηση από τις διεθνείς αγορές.
- Το **Μάιο του 2010** η Ελλάδα υπέγραψε Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης με τις χώρες της ζώνης του ευρώ και με το Δ.Ν.Τ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά, για συντομία, «**Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής**» ή απλά Μνημόνιο.
- Μεταξύ των μέτρων που συμφωνήθηκαν να ληφθούν περιλαμβάνονται περαιτέρω περικοπή επιδομάτων, αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23% και του μεσαίου από 10% σε 13%, αύξηση, επίσης, του συντελεστή του ειδικού φόρου κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10% κ.α. Επιπλέον, το νομοσχέδιο προέβλεπε αλλαγές στα εργασιακά και στον ασφαλιστικό τομέα.

Το Δημοσιονομικό Πρόβλημα στην Ελλάδα

Μετά το Μνημόνιο κατατέθηκε το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής (2010-2015) (ΜΠΔΣ).

- Το πρόγραμμα αυτό προβλέπει σειρά μέτρων, ύψους 28 δις ευρώ, για τον περιορισμό των δημοσίων δαπανών και αύξησης των εσόδων,
- ιδρύθηκε το Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας (ΤΑΙΠΕΔ) με σκοπό την συλλογή εσόδων ύψους 50 δις ευρώ από αποκρατικοποιήσεις.
- Μεταξύ των μέτρων που προβλέπει το ΜΠΔΣ περιλαμβάνονται, μείωση προσλήψεων στο δημόσιο, αύξηση των ωρών εργασίας στο δημόσιο, μείωση σε δαπάνες προσωπικού (απολύσεις), μείωση δαπάνης για κύριες συντάξεις του ΟΓΑ.

Ιδρύθηκε το Γραφείο Προϋπολογισμού της Βουλής (ΓΠΒ) με δραστηριότητες:

- Η ανάλυση και αξιολόγηση των μακροοικονομικών προβλέψεων επί των οποίων στηρίζονται οι προβλέψεις για τα μεγέθη της γενικής κυβέρνησης.
- Η ανάλυση και αξιολόγηση των προβλέψεων για τα έσοδα και τις δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού,
- Η συστηματική παρακολούθηση της εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού και των εν γένει δημοσιονομικών εξελίξεων.
- Η ανάλυση και η αξιολόγηση της μακροχρόνιας διατηρησιμότητας των δημοσίων οικονομικών και της εκάστοτε ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής.

Ν. 3871/2010 : Δημοσιονομική Διαχείριση και Ευθύνη

Σήμανε σημαντικές αλλαγές στην διαδικασία κατάρτισης, ψήφησης, υλοποίησης και ελέγχου του κρατικού προϋπολογισμού προκειμένου να θεραπευτούν οι υφιστάμενες αδυναμίες που συνέβαλαν στον δημοσιονομικό εκτροχιασμό της ελληνικής οικονομίας.

- Για πρώτη φορά θεσπίζονται γενικές αρχές για τη διαχείριση των δημοσιονομικών της γενικής κυβέρνησης:
  - α. Αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης
  - β. Αρχή της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας.
  - γ. Αρχή της διαφάνειας
  - δ. Αρχή της ειλικρίνειας
- Κάθε χρόνο υποβάλλεται στη Βουλή Μεσομακροπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής, το οποίο και επικαιροποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα.
- Η κατάρτιση του προϋπολογισμού γίνεται πλέον με καθορισμό εκ των προτέρων, ανώτατων δεσμευτικών ορίων δαπανών, για κάθε φορέα της κεντρικής διοίκησης.
- Θεσπίζονται οι προϋποθέσεις για την κατάρτιση και υποβολή συμπληρωματικών προϋπολογισμών.

Ανταλλαγή ομολόγων και συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην απομείωση του χρέους

- Τον Φεβρουάριο του 2012 επετεύχθη συμφωνία μεταξύ της Ελλάδας και των πιστωτών που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα η οποία προέβλεπε ποσοστό απομείωσης 53,5% της αξίας των κρατικών ομολόγων και παροχή νέου δανείου από το EFSF και το ΔΝΤ (2^ο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής).
- Η ολοκλήρωση της διαδικασίας οδήγησε στην αντικατάσταση των παλαιών ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου με :
  - α) νέους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου που λήγουν την περίοδο 2023-2042 , ονομαστικής αξίας 31,5% της ονομαστικής αξίας των επιλέξιμων για ανταλλαγή παλαιών τίτλων που κατείχαν οι ομολογιούχοι και
  - β) με τίτλους του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) διάρκειας έως δύο ετών και ονομαστικής αξίας ίσης με το 15% της ονομαστικής αξίας των επιλέξιμων τίτλων που κατείχαν οι ομολογιούχοι.

Το τρίτο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής

- Τον Ιούλιο του 2015 η Ελληνική Δημοκρατία υπέβαλε επίσημη αίτηση στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM) για την παροχή χρηματοδοτικής στήριξης για την αντιμετώπιση των υποχρεώσεων εξυπηρέτησης του χρέους της.
- Παράλληλο αίτημα υπεβλήθη και στο ΔΝΤ.
- Στις 19 Αυγούστου 2015, η ελληνική κυβέρνηση υπέγραψε με τους δανειστές της το Τρίτο Οικονομικό Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής, το οποίο συνοδευόταν από το τρίτο οικονομικό πρόγραμμα προσαρμογής.
- Το πρόγραμμα προβλέπει την παροχή προς τη χώρα μας (από τον ESM) δανείου ύψους 86 δις ευρώ την τριετία 2015 - 2018.
- Στο πλαίσιο του 3^{ου} προγράμματος η ευρωζώνη έχει λάβει σειρά μέτρων για την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους (πχ επιμήκυνση της περιόδου αποπληρωμής, μείωση επιτοκίου κλπ).

Που οδεύει η ευρωζώνη;

- Λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα που προκάλεσε η κρίση χρέους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον Ιούνιο του 2015 την **Έκθεση των Πέντε Προέδρων**, η οποία αναφέρεται σε σχέδιο για την ενίσχυση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης από την 1η Ιουλίου 2015 έως το 2025 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Η έκθεση ορίζει τρία στάδια :

- **Στάδιο 1** : «εμβάθυνση στην πράξη». Στόχοι:
  - Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής σύγκλισης των οικονομιών των κρατών-μελών της ΕΕ.
  - Η επίτευξη υπεύθυνων δημοσιονομικών πολιτικών τόσο σε εθνικό όσο και στο επίπεδο της Ευρωζώνης.
  - Η ολοκλήρωση και η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής ένωσης
  - Η ενίσχυση της δημοκρατικής λογοδοσίας.
- **Στάδιο 2**: Η «Ολοκλήρωση της ONE». Σκοπός αυτού του σταδίου είναι η διαδικασία της σύγκλισης να αποκτήσει περισσότερο δεσμευτικό χαρακτήρα με την υιοθέτηση νομικών δεσμευτικών στόχων αναφοράς.
- **Στάδιο 3**: Πραγμάτωση του οράματος που είναι η ΕΕ να καταστεί χώρος σταθερότητας και ευημερίας, για όλους τους πολίτες της.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι η ΕΕ θα πρέπει να πορευθεί προς:

1. Μια Οικονομική Ένωση της σύγκλισης, της ανάπτυξης και της απασχόλησης.
2. Μια Χρηματοοικονομική Ένωση → (εμπιστοσύνη στην ασφάλεια των τραπεζικών καταθέσεων να είναι η ίδια, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο λειτουργεί η τράπεζα)
3. Μια Δημοσιονομική Ένωση
4. Ενίσχυση της δημοκρατικής λογοδοσίας, της νομιμότητας και των θεσμών.
5. Η κοινωνική διάσταση της ONE → (συνδυασμός ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας με υψηλό επίπεδο κοινωνικής συνοχής).